BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
L
A
65
NAPOLI

FERDINANDI II. ROMANORVM IMPERATORIS VIRTVTES

A R. P. GVILIELMO GERMÆO
DE LAMORMAINI
Belga-Lucemburgico Arduennate
Societatis IESV *Sacerdote*
CONSCRIPTÆ.

ANTVERPIÆ,
Apud IOANNEM MEVRSIVM.
ANNO M.DC.XXXVIII.

NAPOLI

FERDINANDO III.

Auſtriaco, Romanorum Imperatori,

Germaniæ, Vngariæ, & Bohemiæ Regi.

ANNVE, Imperator Auguſte, vt ſub tuis Auſpiciis, præmaturus veluti partus, in lucem prodeat membrum iſtud totius il-

lius corporis; quod Optimi Parentis Tui Vitam immortalitate dignam complectens, Tibi, ſimillimo tanti Parentis filio, parturitur. Videbit, ſpero, M.[tas] Tua non illibenter in charta hac adumbratas interim virtutes illas, quas in telâ illâ ditiſſimâ vitæ Parentis tui viuiſſimis coloribus intextas, ipſemet cum admiratione & imitatione ſpectaſti. Imò id Tibi continget, quòd cuiuis filio Patri ſuo

ſuo ſimillimo; qui dum Parentem aſpicit, ſeipſum videt. Id enim Mundi de Te iudicium eſt ; Tibi , tamquam totius aſſis hæredi, non Regna magis & Imperium , quàm virtutes Patrias obueniſſe.

FERDINANDVS II.

Natus Gratij anno 1578. die 9. Iulij.
Rex Bohemiæ coronatus Pragæ, anno 1617. die 29. Iunij.
Vngariæ, Poſonij, anno 1618. die 1. Iulij.
In Imperatorem electus Francofurti, anno 1619. die 28. Auguſti, & coronatus ibidem 8. die Septembris.
Obiit Viennæ anno 1637. die 15. Februarij.
Totius Vitæ eius anni ſunt 58. menſes 7. dies ſex.

Viduam reliquit Eleonoram Auguſtam Mantuanam.
Superſtites ex Mariâ Annâ Bauarâ, priori Coniuge, liberos quatuor:
Ferdinandum III. Imperatorem, & ex hoc tres Nepotes.
Leopoldum Gulielmum, Archiducem, Epiſcopum.
Mariam Annam, Maximiliani Bauari Electoris coniugem, & ex hac nepotem vnum.
Cæciliam Renatam VVladiſlao Poloniæ & Sueciæ Regi nuptam.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

FERDINANDI *Secundi Vitam, aliorum quà voto, quà Imperio ſcribendam ſuſcepi, & quatuor libris, propitio Numine, abſoluam. Primò exponam eius Natales, & totius Adoleſcentiæ exercitationes. Secundò, quemadmodùm ſuas Hæreditarias Prouincias Princeps adminiſtra-*

uerit. Tertiò, quæ geſſerit Imperator: Dum hæc ago; iſtum, Lector beneuole, De eius Virtutibus accipe libellum, qui in ordine quartus erit. Hunc interim, dum opus integrum plures ob cauſas adhuc producere non licet, ad tuam orexin vel temperandam, vel, ſi mauis, acuendam lege; & ſummam Imperatoris, quem iure merito Apoſtolicum dixeris, Virtutem cognoſce. Inuenies quæ & mirari poſſis, & cum fructu imitari. Hoc igitur libello, FERDINANDI *Virtu-*

tem, ſuas tributam in partes, paullò exactiùs conabor explicare; eius enim ego totis triginta & octo annis Grætij, Viennæ, alibi, præſens, neque omnino incurius ſpectator fui. Videbor fortaſſe alicui aliquando minutiora, ac ferè minima proſequi: ſed minima non ſunt, quæ ſolidæ virtutis ſunt argumenta: & quæ in homine priuato exigua cenſeri fortaſſe poſſent, ea in Maximo Principe exigua videri nec poſſunt, nec debent. In Giganteo corpore etiam articuli magni ſunt, &

Tres ordines virtutum Ferdinandi.

admirationem pariunt. Iam verò in exponendis FERDINANDI *virtutibus, primo loco exhibebo eas, quæ peculiari ratione Deum ſpectant & Cælites, ac eos, qui Deo Cælitibuſq; honore cenſentur proximiores. ſecũdo eas, quæ ipſum habentis animum perficientes, non tam aliis quàm habenti proſpiciunt. vltimo tandem eas enarrabo, quæ in alios etiam deriuantur. Coronidem vitæ ponent, ſummorum virorum de* FERDINANDI *Virtute, ac laudibus teſtimonia præclara.*

FERDINANDI II.

VIRTVTES.

Fides, & Catholicæ Religionis Zelus.

CAPVT PRIMVM.

FIDES in Deum, Chriſtianæ vitæ fundamentum & origo, ſine quâ, vt Apoſtolus ait, impoſſibile eſt placere Deo, eximia, ſuiſque abſoluta numeris Ferdinando fuit. Illa nō modò in mente, ſed in eius etiam bonis operibus vixit. In tantâ tot Principum ac Procerum Acatholicorum, quibuſcum illi fuit agendū, multitudine, in tantâ eorumdem per-

tinaciâ, ne quidem leuis vmquam illi contra Catholicæ Religionis veritatem vel dubitatio, vel tentatio irrepſit. Vidit complures, vulgò non inſipientes habitos, malle poſſeſſionibus diuenditis ſolum vertere, quàm ad Catholicos tranſire: ipſe tamen ne minimùm quidem eorum vel ſententiâ, vel auctoritate vmquam commotus eſt. Eo tempore, quo illi patriam & commoda Catholicæ Religionis odio poſthabebant, Ferdinandus ſæpiſſimè profeſſus eſt, ſe verò paratum, pro quouis Romanæ Fidei articulo cruciatus, imò & mortem ipſam oppetere.

Ferdinandus pro quouis Fidei articulo paratus eſt mori.

Ex firmâ hac viuaque in Deum Fide, quâ eius animus Deo diuiniſq; myſteriis adhæſerat, ortus eſt ardens ille Catholicæ Religionis tuendæ ac propagandæ Zelus, quo etiam laudatiſſimos Imperatores, qui eum anteceſſerunt, aut vicit,

vicit, aut æquauit, & ſucceſſoribus dignum imitatione exemplum reliquit. Annos natus non plures viginti, (quod alibi dictum eſt,) in ipſo ſuſcepti Regiminis exordio, Laureti in agro Piceno, coram Virgine Matre, Deo vouit, vel cum vitæ diſcrimine abacturum ſe à Styriâ, Carinthiâ, Carnioliâ, Sectas, Sectarumque Magiſtros. Tertio ſupra quadrageſimum anno, Vngariæ Bohemiæque iam Rex, & Cæſar, idem ſe in Bohemiâ, illique Regno adiunctis Prouinciis acturum, Cellis (vbi in Styriæ ac Auſtriæ finibus præcipuâ religione Virgo colitur,) ſanctè conſtanterque vouit. Tandē octo ferè ante obitū annis obſtrinxit ſe voto, nullis ſe defuturū occaſionibus, quas Deus dignaretur offerre, quin Fidem Catholicam in Vngariâ, olim vt Catholiciſſimâ ac piiſſimâ, ſic ſub B. Vir-

Vouet Prædicantium è ſuis Prouinciis abactionem.

Item è toto Bohemiæ Regno.

Promotionem denique Fidei in Vngariâ.

B. Virginis patrocinio fortiſſimâ feliciſſimâque, protegeret, & modis mediiſque licitis ac honeſtis propagaret. Ad ſimile votum edendum inuitauit, ac induxit è Conſiliariis eum, cuius operâ maximè vtebatur, vt ſcilicet promitteret ſe aduigilaturum, & pro viribus Cæſaris Zelo cooperaturum.

Haud ſegniùs reſtituendæ Religionis votum Deo reddidit, quàm concepit. Primò, vt alibi vidimus, Styriam, Carinthiam, Carnioliam penitùs expurgauit. Deinde ex Bohemiæ Regno, & Morauiâ, & ex vtrâque Auſtriâ Acatholicos Prædicatores omnes dimiſit, Catholicoſque ſuffecit, eo animarum prouentu, vt nonnulli abſque temeritate ſe affirmare poſſe exiſtiment, Ferdinandi Zelo ac operâ centies centena millia hominum ad Eccleſiæ Catholicæ gre-

Putatur centies cẽtena millia hominum ad Eccleſiã reduxiſſe

gremium & caulas eſſe reuocata; adeoq́ue Ferdinandum omni iure poſſe ac debere harum Prouinciarum Apoſtolum dici, aut Apoſtolici Imperatoris cognomento decorari. In Vngariâ ac Sileſiâ ea reparandæ Catholicæ Fidei iecit fundamenta, quibus hodie ſtrenuè Ferdinandus III. paternæ æmulus pietatis ſuperædificat. *Imperator Apoſtolicus*

Zelus hic reparandæ Religionis eò euaſit, vt cetera omnia commoda Catholicæ Fidei tuendæ propagandæq́ue poſthaberet. Sæpè voce, ſæpè ſcripto teſtatus eſt, ſuis ſe Prouinciis Regniſq́ue renuntiaturum citiùs ac libentiùs, quàm ſcienter amplificandæ Fidei occaſionem neglecturum; malle ſolo pane & aquâ vitam trahere; malle cum Coniuge ac liberis ſolo ſcipione inſtructum ire in exilium; malle oſtiatim panem mendicare; malle in fruſta concî- *Pro Fide Catholica Zelus.*

di

di ac diſcerpi; quàm iniuriam Deo Eccleſiæque ab Hæreticis, in ſubditis ſibi Prouinciis hactenus illatam, diutiùs perferre.

Pulſis è Styriâ Acatholicis Præconibus, quidam prouincialium Secretarius, ſiue ſuperſtitione, ſiue Procerum Acatholicorũ precibus ac promiſſis adactus, auſus eſt Dominicis diebus Grætij in Prouinciæ palatio Lutheranas conciones prælegere, auditoreſque, qui frequentes è Nobilitate aderant, in Hæreſi confirmare. Statim ac id Ferdinandus reſciuit, ſeuerè prohibuit; ac ne Decreto audacior aliquis illuderet, ſui ipſius corporis cuſtodes armigeros iuſſit præ palatij foribus excubare, aditumq; venientes prohibere. Memoriâ digniſſima ſunt verba, quæ adiecit: oppeciturũ ſe mortem libentiùs, quàm poſt tot ſerias inhibitiones, ſuis ſubditis, ſuo

ſuo in conſpectu, Acatholicum hoc quale quale publicum exercitium permiſſurum.

Agebatur in Sileſiâ de pace cum Acatholicis Principibus componendâ. Fridlandiæ Dux, penes quem belli adminiſtrandi ſumma poſt Imperatorem poteſtas erat, eam vrgere dicebatur. Ferdinandus reſtituendæ tranquillitatis ac quietis cupidiſſimus, pacem amabat, & verò etiam miſſis legatis curabat. Fuêre intereà qui ſuggererent, nec à Fridlando ſincerè rem agi, nec è bono Religionis eam pacem futuram. Cupidiſſimus propugnādæ Religionis Imperator, illicò in genua ſe deiecit, & Beatiſſimam Virginem eſt obteſtatus, ſi pax illa eius Filio ipſiq; non eſſet grata; ſi Catholicæ Fidei pernicioſa, auerteret illam porrò, ac perturbaret, quibuſcumque demùm rationibus, modis ac mediis:

Pacem amat, ſed gratam Deo.

diis; etiam, ſi opus ſit, difficilibus & ceteroqui parum gratis.

Non facile eſt referre, quo perfundebatur gaudio, cùm è proceribus aliquem abiuratâ Hæreſi ad veram veniſſe Eccleſiam inaudiebat. Non modò viribus omnibus datâ occaſione Magnates ipſemet ad Fidem prouocabat, aptiſque magiſtris erudiendos attribuebat, verùm etiam hos Fidei magiſtros ad ſe aduocabat, & eorum, de quibus agebatur, conditionem ingeniumque edocebat, ac viam monſtrabat, quâ eos ad Fidem reduci poſſe ſperaret; veræ tandem Eccleſiæ reſtitutos planè hilaris lætuſque excipiebat. Libet hîc verba è multis pauca ſubtexere, quibus Pragâ per litteras propriâ exaratas manu anno 1623. Rudolpho à Tieffenbach Baroni Auſtriaco, præſtanti militum ductori, Viennæ degenti ad Catho-

Modos inquirit Magnates ad Eccleſiam reducendi

Reuerſis ad Eccleſiam gratulatur

tholicam Fidem reditum gratulatus eſt: *Exoſcularer*, inquit, *tui capitis verticem, ſi tibi præſens eſſem.*

Vix poſſum alio clariùs argumento Ferdinandi in Deum Fidem, Zelumque Religionis teſtari, quàm adſcriptâ hic Codicilli parte, quem vltimæ voluntati adiecit. In hæc verba Hæredem ac ſucceſſores non tam alloquitur, quàm adiurat: *Etſi nos Ferdinandus II. Imperator vrgentibus ex cauſis noſtrum teſtamentum ac vltimam voluntatem ſcripto conſignari iam curauimus: Dei tamen noſtri, & benefactoris ſummi, & Patris beneuoli honor, quem procurare ex gratitudine propter accepta beneficia tenemur, impulit nos, vt vniuerſalem Hæredem noſtrum, dilectum Filium Ferdinandū Erneſtum, & poſt illum futuros ſucceſſores, iterum nouoq; hoc Codicillo, paternè ardenterq; moneremus, vt Prouincias noſtras, populoſq; quos eis ſubditos relinqui-*

Hæredi filio Catholicā Fidem codicillo cōmendat.

quimus, commendatos ex corde habeant: eos in noſtrâ Verâ, Apoſtolicâ, Romanâ, in quâ ſolá ſalus eſt, Catholicá Fide conſeruent: Sectas omnes, prauas & falſas doctrinas, imò quidquid his aditum, cauſam, occaſionem aperire poſſet, ſeriò, omni ſtudio, omni conatu auertant, impediant. Hæc & plura alia in codicillo Ferdinandus. Intelligere porrò ex his licet, quo Zelo amplificandæ, tuendæq; veræ Fidei flagrauerit, qui non modò viuus id ſtrenuè curauit, ſed etiam moriens ab Hærede, vt vltimam ſuam voluntatem, curari pręcepit.

Spes & Fiducia in Deum.

CAPVT II.

SIquam aliam virtutem plenis, vt aiunt, manibus Ferdinando Deus contulit, Spem certè & Fiduciam infudit vberrimè. Dei gra-

gratiâ fretus, & Redemptoris pretioſo ſanguine ac meritis, ſemper ſaluti ſuæ procurandæ operam nauiter impendit, ſpe plenus fore, vt æternam ab æquiſſimo Iudice ac miſericordiarum Patre aſſequeretur coronam, quam *Legitimè certantibus* ab eo tribui, etiam publico ipſe ſymbolo teſtatus eſt. Nihil occurrit, vnquam quamuis arduum ac perdifficile, in quo Deum ſibi propitium non polliceretur. Hinc illud in rebus omnibus, exiguis, mediocribus, maximis, ad Deum Virginemque Matrem, Cæliteſque patronos perfugium. Hoc enim planè habuit perpetuum, humana media ad effectum conſequendum adhibere diligentiſſimè: ante omnia tamen rem Deo commendare, ac inprimis ab eo felicem ſperare ac præſtolari euentum. *In arduis Deo fidebat.*

Longum hîc eſſet rem frequentiſſi-

tiſſimam exemplis omnibus velle confirmare. Plura occurrerent, quàm propoſita breuitas patiatur. Anno 1619. mẽſe Iunio Henricus Matthæus Comes Turrianus, traiecto Dannubio, Boëmorum rebellium exercitũ ad Viennam, adeoque etiam in ſuburbiis ipſis collocârat. Conſpirantibus cum Turriano non paucis, qui in ipsâ vrbe degebant, grauiſſimum Ferdinando periculum imminebat. Hæc inter ad aulam ſe contulit P. Bartholomæus Villerius è Societ. IESV, Ferdinando tunc Regi à ſacris confeſſionibus, petiitque ſuum Regi aduentum à primo Camerario indicari. Is dum conclauis, in quo Rex degebat, ianuam tacitus aperit, mirum planè ſpectaculum; Regem intuetur ante Chriſti è cruce pendentis effigiem humi pronum, deiectumque iacere. Spectaculo attoni-

Ante Chriſti effigiem proſtratus orat.

tonitus, Patri Villerio, quod viderat, aut refert, aut oſtendit, iubetque tantiſper morari. Sub hæc in Regium conclaue Pater inducitur. Tum Rex: *Verſabar*, inquit, *Pater, in periculis, quæ domi foriſq; imminent, recogitandis: voluebam animo hoſtium in ſuburbiis conatus, Acatholicorum in ciuitate molitiones, quas exactè noui. Cùm nullum ab hominibus præſens viderem præſidium: ad Deum confugi, quod ſoleo; deieci me ante crucem; meum Dominum adoraui; his planè verbis illum ſum allocutus: Domine* IESV *Chriſte, generis humani Redemptor, tu qui corda intueris, noſti, me non meam, ſed vnicam tuam quærere gloriam. Tamenſi tibi gratum eſt, his anguſtiis, & hoc hoſtium conatu me deprimere, pudore ſuffundere, hominibus contemnendum dare: non recuſo; fiat voluntas tua; habes me indignum tuum famulum ad nutum quemque promptum paratumq;. Has preces vix* exſol-

exſolui, & ſummâ Spe plenus fui. Miram animo tranquillitatem fecit Deus. Irritos conatus hoſtium, ita ſpero, Deus efficiet.

Hæc ſuo confeſſario Rex Ferdinandus. quem Fiducia non fefellit: Illicò enim adfuit, vt alibi retuli, auxilium, quo & vim & dolos hoſtium Deus fregit ac animos bonorum omnium erexit. Scio priuatè ac publicè dictum à multis, Chriſtum è cruce pendentem fuiſſe aliquando cum Ferdinando locutum, iuſſiſſeque benè de rebus ſperare. Hac ſuper re nihil habeo quod affirmem, vel negem. Si verum eſt, quod adſtruitur à multis; id, ſicut & plura fortè alia, Ferdinandi modeſtia ac humilitas, quoad potuit occultauit. Sed redeamus ad Ferdinandi in Deum Fiduciam.

Fama Chriſtum è cruce Ferdinando locutum.

Quo tempore de Ferdinandi coniuratione & machinationibus,

bus, ac de ſuo diſcrimine nuntium accepit Ferdinandus: iniquo facinore hominis, vt par erat, commotus eſt; verùm qui Spem omnem in Deo poſitam habebat, nihil habuit prius quàm diuinum implorare auxilium. Diſſimulatâ cauſâ, Religioſis omnibus Familiis preces indixit; vno Deo inſpirante votum concepit, Domuique Probationis Societ. IESV ad S. Annæ, quæ fundationi ſufficerent, ſe tributurum, Deo ſpopondit. Tantam poſt hæc felicis euentus Spem hauſit, vt alterâ ad ſe luce venientem Confeſſarium, diuini iam penè certus patrocinij, his verbis compellârit: *Pater, moneat me opportuno tempore, votum vt perſoluam: voui heri dotem Domui Probationis S. Annæ, ex hoc periculo vbi euaſero: euadam autem, vt ſpero, breui.*

Voto, & precibus Religioſorum, ſummo periculo eximitur.

Allatum eſt aliquando, complures

 res

res Reges, Principes, Reſpub. icto fœdere in eius damna conſpiraſſe. Narrauit paulò poſt hæc ipſe alicui ex familiaribus; narrationi ſubiecit: *Agant, quod lubet: ſpero fore, vt quâ facilitate ſal aquâ, eâ conſpiratio iſthæc omnis, diuino patrocinio diſſoluatur.*

Aureum dictum Ferdinandi.

Allatæ erant litteræ Ratisbonam, vbi erat Imperator, quibus certo certiùs aſſerebatur, etiam Angliæ Regem totis viribus in Cæſarem arma moturum. Has Ferdinãdus cùm legiſſet, & qui legẽdas dederat, interrogaret, quid demum fiet? *Deus*, inquit ipſe, *in cælo eſt*. Hæc verba tametſi ſæpè in huiuſmodi occaſionibus vſurpauit: numquam tamen de cæleſtis patrocinij ſpe magnificentiùs videtur locutus, quàm cùm Grætium Francofurto renuntiatus Cæſar rediit. Hîc rerum difficultatibus victi deiectique nonnulli

nulli cùm inclamarent: vix vllam inueniri rationem, quâ aut præſentia mala auerterentur, aut imminentia propulſarentur; Ferdinandus ad maieſtatem ſimulque lætitiam compoſitus: *Laboratum eſt*, inquit, *etiam aliàs olim, & his, & peioribus: nouimus Deo non defuiſſe modos, quibus conſilia hominum machinaſque deiiceret, quò Eccleſiam ſuoſque ſeruos propugnaret: hodie nec Deo eſt imminuta potentia, nec deterior facta voluntas; eodem ſuo hodie ſedet in ſolio, quo olim; æquè potens, æquè bonus; ſpero in dies meliora.*

De hac Cæſaris in Deum Fiduciâ vna fuit Procerum, militum, ciuium opinio; illam in Deo Cælitibuſque altiſſimas poſuiſſe radices; Ferdinandum Deo ſic credidiſſe, vt meruerit, quoties expetiit, toties diuinum patrocinium experiri. Sæpiùs, cùm Cæſar inſigni aliquo facinore publicè pietatem

tatem exerceret, eâ vox repetita & audita multorum eſt: Hodie Cęſar hoſtium millia aliquot profligauit.

Charitas in Deum.

CAPVT III.

ASſiduâ, de quâ ſuo loco erit ſermo, rerum diuinarũ, Deique contemplatione aſſecutus fuerat Ferdinandus, vt intelligeret ſummum illud Bonum amore dignum eſſe ardentiſſimo, & qui Seraphim deceret, ne dicam mortales. Lumini huic, quo bonorum omnium fontem Deum nouerat, parem in Deum charitatem exhibere ſemper contendit; ipſaq; in arâ cordis ſeipſum quotidie amoris flammâ conabatur incendere, vt gratum Deo fieret holocauſtum.

Amantium cùm illud maximè ſit, eius, quem amant, honorem gloriamque enixè curare : in hoc ſtudium omne, operámque poſuit, vt Dei ſui gloriam, decus, nomenque augeret in terris. Dignum memoriâ planè eſt, quod iterum ac tertiò affirmauit : Dei gloriam ſibi ſic eſſe cordi, vt illius augmentum ſi noſſet ſuo decremento poſſe comparari, non cunctaretur ſolio decedere, Coronas ac Sceptra deponere; ad vitam priuatam delabi; ad miſerias redigi; ad mortem contemptu & probris plenam. Cùm preces ad Deum ab aliis poſtulabat, non petebat ſibi hoc illúdve à Deo obtineri, in quod ferè humanus fertur affectus, ſed vt demùm id fieret, quo Dei gloria apud homines augeretur.

Diuina gloria poſtponit imperium & vitam.

Semper deteſtatus eſt id omne, quo ſciebat Deum poſſe offendi.

Culpam omnem,ac lethale inprimis peccatum,ita cauit, vt malorum maximum. Neque verò crimina, quibus diuina bonitas & maieſtas læditur, in ſe tantùm odit, verùm & in aliis: Extant eius quamplurima in blaſphemias, periuria, ſacrilegia, adulteria, non tam reſcripta quàm ardentiſſimi in Deum amoris documenta. Quicumque in eius acta paulò attentiùs inſpexerunt, vidêre grauiſſimè illum turbari ac cruciari, quoties vel irreuerenter Dei nomen ab aliquo vſurpatum, vel cum contumeliâ traductum audiuit. Huc referendũ eſt, Principem, alioqui mitiſſimum, ſolitum pœnas grauiſſimas exigere ab iis, quos audaciores in Numinis contemptum aduertiſſet.

Addamus & tertium eximiæ in Deum Charitatis argumentum. Nullâ æquè re lætabatur, ac Dei

ſui

ſui cultu ac reuerentiâ. Quando templa celebrari, frequentari Myſteria, diuini verbi præconibus frequentes adeſſe homines, maximè verò quando Euchariſtiam ibi coli vel audiebat, vel videbat, vbi Hæreſis eam antè deſpexerat; tunc verò gaudere, exilire, triumphare. Anno 1630. Styræ ac Welſij: rurſus anno 1636. Laureaci ac Lincij, Auſtriæ ſuperioris vrbibus, ad Comitia cùm Ratisbonam iret, ſubſtitit, vt ſupplicationibus intereſſet, quibus in triumphum octo integros dies in Euchariſtiâ Deus homo defertur. Adfuêre iis ſupplicationibus ex Auſtriâ ſuperiori vniuersâ mortalium plurimi, & verò pietatis non vulgaris ſignificatione. Populi frequentiam ac pietatem primùm cum voluptate, contemplatus eſt Cæſar, deinde ad familiarem Sacerdotem conuerſus, *quantâ*, inquit,

Chriſti in Euchariſtiâ cultu ſummoperè exultat.

quit, *quamque liquidâ exiſtimas me perfundi lætitiâ, Pater, cùm ante meum obitum hoc loco,* (Lincij accidit) *vbi non ita pridem in venerandam, & ſacroſanctam Euchariſtiam acerbè ac impiè declamabatur; vnde veluti è malorum quadam ſcaturigine alij ac alij errores, alia poſt alias rebelliones emergebant; coràm ac præſens video Deo ſupplicantium cœtus piiſſimos, Proceresq́; ac ciues, debitum Deo in Euchariſtiâ, ſpectante me, cultum perſoluere? hoc verò mihi gaudiorum omnium gaudium ita iucundum accidit, vt lacrymas continere non potuerim.* Iſta Ferdinandus Imperator eâ tum còrdis teneritudine, tum oris, oculorum, totiuſq́ue vultus ad pietatem compoſiti habitudine pronuntiauit, vt ille ipſe, cui dicebantur, Sacerdos ægrè à lacrymis temperare potuerit.

Cùm pro quouis accepto beneficio gratus Deo eſſe cuperet, ſin-

ſingulis annis Natali ſuo redeunte die hoc impenſiùs agebat. Colebat eâ die ſingulariter Deum, vitæque auctori, ob conſeruatam ad eum annum vitam, gratias agebat maximas: eaſdem quouis modo poſſet vt referret, ad aras agēte Sacerdote, tot offerebat thaleros, quot numerabat annos. Eodem die venientes ad ſe è Religioſis Familiis, qui ſociorum nomine preces deferebant, quibus illi, & pro cōſeruato Cæſare gratias Deo agebant, & vt diutiùs conſeruatum vellet obſecrabant, planè beneuolè ac peramanter, nec ſine voluptate excipiebat. Id verò, aiebat: *mihi percharum eſt, nanciſci homines, qui me in gratiis, quas debeo, nec pares poſſum, Deo agendis iuuent.*

Recolit quotannis natalem ſuũ diem.

Pia Sacramentorũ frequentatio, ac Euchariſtiæ cultus.

CAPVT IV.

SAcramenta vberrimos eſſe fontes, è quibus bona cæleſtia in mortales profluunt, ſemper exiſtimauit. Vt diuinæ gratiæ cupidiſſimus fuit, ita planè frequens hos fontes adiit. Quinquageſies minimùm annis ſingulis, & exomologeſin facere, & Synaxin ſumere cùm fuerit ſolitus, id verò vſurpabat vel maximè ſolemnioribus Chriſti, Virginis Matris, Apoſtolorum, eorumque Cælitum, quos in Patronos elegerat, feſtis diebus: tum ſanctioribus quibuſdam anni temporibus, Quadrageſimæ ſcilicet & Aduẽtus, quando Dominicis ſingulis diebus, incidentibuſque feſtis, & Pœniten-

Sæpiſsimè per annum ſacramenta frequentabat.

ten-

tentiâ animum ſanabat, & Euchariſtiâ reficiebat.

Seriò ac diligenter, non tamen anxiè, vtrique Sacramento parabat ſeſe. Ante Confeſſionem in amaritudine culpas recolebat: nec antè ad Sacerdotis pedes accidit, quin priùs ab Eleonorâ Auguſtâ coniuge, ſi adeſſet, piorum ex more, veniam fuiſſet precatus, ſi quâ illam re læſiſſet, aut verbo. Veſperi ante Synaxin percipiendam, ſeueriore abſtinentiâ cœnulam accîdit, niſi abſolutum ieiunium eo die religio imperauit. Ipſo Euchariſtię ſuſcipiendæ tempore tantum ardorem, pietatem tantam, tot ſuſpiria, tot lacrymas præſeferebat, vt incenſus Dei amore animus planè è corpore Seruatori ſuo obuius ire velle videretur. Cùm anno ſalutis 1624. Sãctioris hebdomadæ feriâ quintâ peccata confiteri, & Chriſti

Modus parandi ſe ad Confeſſionem.

Deſiderium Euchariſtiæ.

Corpus publicè, vt habebat in more, participare ſtatuiſſet; auditâ (fuit vanus rumor,) Confeſſarij abſentiâ, timuit ne voto fruſtraretur ſuo: hoc verò Sacroſanctæ Euchariſtię illo die percipiendæ adeò inflammatum fuit deſiderium, vt illicò toto corpore cœperit ſudore perfundi. Fluebat adhuc ſudor, cùm Confeſſarius adfuit, ſuaque manu, ipſo Cæſare inuitante, tetigit aquas indices ignis, quem Deus in animo pio excitauerat.

Hæc Sacramenta cùm frequens ac piè adierit, non defuit aliis etiam adminiſtrandis, quâ licuit ratione, piè itidem ſanctèque cooperari. E ſacro fonte toties libens infantes ſuſcepit, quoties vel è Proceribus, vel etiam è famulis domeſticis, aliquis id expetiit. Si quando Regnorum curis præpeditus adeſſe non potuit, elegit ex

Opti-

Optimatibus, quem ſuo nomine iuberet pio munere defungi. Sacro Chriſmate ſolemni ritu Confirmandos, etiam cum voluptate obtulit Antiſtiti; eâ ipsâ manu, quâ Sceptrum tulit, faſciâ eorum frontẽ obſtrinxit. Id officij Chriſtiano Gulielmo Marchioni Brandenburgico, paulò antè Catholicis adſcripto, cùm præſtaret in Oratorio Collegij Viennenſis Societ. IESV, tanta in vtroque pietas exarſit, vt neuter lacrymas cohibere potuerit.

Memorandum pietatis exemplum.

Exigit locus hic, vt ſolemnem Auſtriacis Principibus in Euchariſtiam cultum, ac reuerentiam Ferdinando II. non modò non defuiſſe, ſed planè præ ceteris quamplurimis fuiſſe oſtendam. Recurrente tempore, quo Chriſtianorum pietas octo integros dies Euchariſtiæ colendæ ornandæque attribuit, numquam Ferdinan-

Chriſto in Euchariſtiâ triumphanti famulari ſolitus eſt.

dinandus à ſupplicationibus abfuit: pedes, nudo capite, ſolâ floreâ redimitus coronâ, facem dextrâ præferens, quotannis Deo ſuo triumphanti famulatus eſt. Accidit aliquando, vt diutiùs geſtatâ face brachium manuſque intumuerit. Subſecutâ die ſupplicationi intereſſe alteri cùm vellet, maleque affectum brachium è collo ſuſpenſum haberet, è Proceribus aliquis Cæſari à face ferendâ, eâ die ceſſandum aſſeruit; at ipſe, *Supereſt*, inquit, *adhuc manus altera, quâ Deo ſeruiam.*

Rudolphi I. exemplum ſecutus.

Quando aut exeunti, aut redeunti in aulam occurrebat Sacerdos Euchariſtiam deferens, Rudolphi I. imitabatur exemplum. Illicò venerabundus exiliebat curru, fixis etiam lutulentâ in humo genibus, Deum adorabat: Sacerdotem, ſiue ad ægrotum ab Eccleſiâ, ſiue ab illo ad hanc euntem

tem pedes proſequebatur. Grætij in Euchariſtiam cùm incidiſſet, non modò Presbytero ad infimæ ſortis hominem in ſuburbium properanti præſtò fuit, ſed ægroti etiam paupertatem mirificâ liberalitate erexit.

Plurima illi in tantâ Regnorum turbatione, belliſque difficilia & grauia cùm occurrerint, hoc habuit in omnibus ſolemne; ad præſentem diuini Numinis opem impetrandam, publicum Euchariſtię cultum indicere. Itaque ſæpiſſimè modò in vno, modò pluribus in templis, ipſoque non rarò Aulæ ſacello, Euchariſtiam iuſſit publicè proponi colique. Ipſe ceteris, vt præiret exemplo, integras ante illam horas deiectus in genua humillimè ſupplicauit Deo. Statas quadraginta horarum preces, tribus ante cineres diebus, in Societatis IESV templis inſtitui ſolitas, fre- *Turbatis rebus, Euchariſtiam curabat exponi.*

frequentauit quotannis, Deoque in Euchariſtiâ tunc deſeruiit profuſiùs, cùm alij voluptatibus indulgent liberiùs.

Amabat piorum Sacerdotum audire Miſſam,

Miſſæ, hoc eſt, Sacrificio, in quo ille ipſe eſt victima, qui ſummus æternuſq; Sacerdos eſt, non modò intererat puro corde, ac reuerenter, ſed amauit etiam eos potiſſimùm coram ſe Sacris operari, quos credidit Deo à pietate ac Sanctimoniâ commendari. Velim nulli vmquam excidere, quod adſcribo. Neſcio quâ ex causâ factum eſt, vt ex iis, qui à Sacris Cæſari erant, nemo aliquando adeſſet. Ergo loci, in quo Aula erat, Sacellanus ab eo, cui incumbit prouidere, inuitatus eſt ad Miſſam coram Cæſare dicendam. Iam Sacerdotalibus ornatus veſtibus Sacrum auſpicaturus erat, cùm Cæſar nouum hominem intuitus, ex illo ſciſcitatur, an Sacrâ animum

exomologeſi expiaſſet? hærente illo, ac tacitè negante, *oporteret*, ſubintulit, *antè confiteri*.

Oratio, & Lectio ſacra.

CAPVT V.

ORationis, Sacræque lectionis ſtudium, quo Ferdinandus excelluit, poterit Principibus exemplo eſſe, quod imitentur. Nemo hominum cauſari iure poterit publica negotia, quaſi ea precandi meditandique diuina tempus præripiant. Ferdinandus Imperij, Regnorum, & multarum Prouinciarum negotiis diſtentus, tot bellorum curis implicatus, nouus Dauid, penè ſepties, quandoque etiam ſępiùs, in die laudem dixit Deo.

Manè experrectus, inuocatâ primùm SS. Trinitate, diem iſtâ

Ec-

Eccleſiæ precatione auſpicabatur: *Per ſignum Crucis* ✠ *de inimicis noſtris* ✠ *libera nos Deus noſter* ✠. Quibus verbis breuiſſimam, ſed pietatis ſenſu pleniſſimam interiiciebat meditationem, quæ in precatorio eius libello inuenta eſt: *Per ſignum Crucis* ✠, in quâ Chriſtus IESVS, Dei & Mariæ filius, verus Deus, verus homo, Saluator mundi, pro nobis, ineffabili, incomprehenſibili charitate erga Deum, erga nos homines, humilitate, manſuetudine, patientiâ, fortitudine, & conſtantiâ, atque paupertate, inter duos latrones paſſus & mortuus eſt. *De inimicis noſtris* ✠, Hæreticis & eorum erroribus, Mundo & eius vanitatibus, Carne & eius cupiditatibus, dæmone & eius fraudibus: *Libera nos Deus noſter* ✠. Tu enim ſolus ſcis & potes. Strato egreſſus, antequam cubiculo egrederetur veſtibus induen-

Manè ſtatim à lecto horam orationi tribuebat.

duendus, integram Orationi piæque meditationi horam, ante altare ad eum vſum paratum, quotidie impendit. Orationem concluſit Dominicâ precatione & ſalutatione Angelicâ pro filio Rege, ante S. Ignatij Confeſſoris effigiem, expanſis in crucem brachiis, ſepties recitatâ; & infixo quinquies in Chriſti vulnerum honorem, terræ oſculo. Conſuetudinem hanc conſtanter adeò vitâ totâ tenuit, vt ne itineribus quidem, ac inualetudine impeditus, eam dimiſerit. Libet hîc præclarum huius rei teſtimonium adſcribere. Peractis Ratisbonæ Comitiis anno 1637. Viennam mouit Ianuarij die 23. eodemque Straubingam venit; eâ valetudinis conditione ac ſtatu, quem viderunt omnes. Hîc ad Confeſſarium, qui æger lecto detinebatur, quas ſubiicio, ſuâ manu exaratas litte-

In tantâ maieſtate quanta demiſſio.

litteras dedit: *Reuerende in Chriſto Pater. Hactenus ſemper in vſu habui meas orationes, antequàm me induerem, per horam dicere: quod mihi ſatis difficile erit in hoc itinere continuare; cùm quotidie horâ quartâ ſurgere deberem. & licet in illâ re planè nullum votum habeam: peto tamen à R.V. conſilium, an in aliquo diſpenſare poſſem. Ego, laus Deo, benè valeo. Straubingæ 24. Ianuarij, 1637.*

Duas quotidie Miſſas audiebat.

Matutinæ orationis horâ abſolutâ, & mox indutus, duobus Sacerdotibus ſucceſſiuè ad aràs operantibus aderat, pietate ſummâ. Secundo Sacro abſoluto, Lauretanas B. Virginis Litanias Sacerdote præeunte recitabat, niſi eâ ipsâ die vellet adeſſe cantoribus muſico illas concentu modulantibus: quod vſurpatum vidimus poſt decantatas Veſperas diebus Dominicis, feſtiſque omnibus ac Sabbatis. Die decurrente ſub-

ſubtrahebat ſe negotiis, iterumque Orationi ac in ſeipſum inſpectioni horam mediam dabat. Ne quidem, cùm venationi vel aucupio intentus eſſet, hæc neglexit. Dum fera exſpectatur, aut Ardea, ipſe Deo plerumque vacabat, & ſibi. *In ipsâ venatione ſe recolligebat.*

Veſpere, antequàm cubitum concederet, mediam horam vt minimùm in Oratione & conſcientiæ examine perſtabat, & ad mortem ſe comparabat, non ſecùs, ac ſi eâ nocte foret ſibi moriendum; & in eam rem ſubnectebat orationem ad B. Virginem, & ad Angelum Cuſtodem, pro bonâ morte, vnà cum profeſſione Fidei, deſumptam ex parte ſeptimâ Manualis piarum precationum P. Petri Ribadeneiræ, quod aſſiduè & quotidie manibus terebat. Vltimis vitæ annis catarrho grauatus cùm facilè obdormiret, non *Parabat ſe quotidie ad mortem.*

ſemel

ſemel viſus eſt vltra horam cum ſomno luctari, vt preces perſolueret. Eleonoræ Imperatrici ſuadenti aliquando, ne tantam ſibi vim contra ſomnum inferret, ſeque in lectum reciperet, reſpondit: *Placétne, vt pecudis more ad ſomnum me componam?*

Præter Orationes diurnas vocales quotidianas, recitationem Coronæ B. Virginis, eiuſdemque Officij, & Officij pro defunctis, & ſeptenarum Litaniarum (Lauretanarum, omnium Sanctorum, de Nomine IESV, ad Sanctos Germaniæ Patronos, ad Sanctos Milites, pro Defunctis, & aliarum ad B. Virginem è ſacrâ Scripturâ deſumptarum.) vſum quoque frequentiſſimum habebat Orationum, quas Chriſtianæ vitæ magiſtri iaculatorias vocant, quia iis quaſi iaculum ad cælum Deumque animus celerrimè dirigitur. Vel

Vtebatur iaculatoriis orationibus.

Vel ipsâ nocte intempeſtâ cùm euigilaret, in huiuſmodi voces erumpebat: *Maria Mater gratiæ, Mater miſericordiæ, tu nos ab hoſte protege, & horâ mortis ſuſcipe: Monſtra te eſſe matrem:* & id genus plurimas. Grauioribus vrgentibus periculis Pſalmos habuit ſelectos, quibus Dei auxilium imploraret: ij fuêre ſecundus, trigeſimus, trigeſimus quartus, quadrageſimus quintus, quinquageſimus tertius & octauus, ſexageſimus ſeptimus & octauus, ſeptuageſimus, nonageſimus.

Diuinis Officiis & frequens & libens adfuit. Cùm aliquando aſſeruiſſet tribus in rebus numquam ſibi tempus longum viſum: primo inter eas res loco, diuina officia memorauit. Non ſemel accidit, vt Sabbato quatuor ab Vrbe leucas abſens, incredibili celeritate accurrerit, vt primis Veſperis intereſſet.

eſſet. Obiicienti ſtabuli Præfecto perituros eo curſu equos; *Pereant*, inquit, *dum adſimus; alij, qui nos vehant, non deerunt.* Supplicationes publicas ſic frequentauit, vt omnibus fuerit non ad celebritatem modò, ſed etiam ad pietatem incitamentum. Vultu totóque corpore ad Chriſtianam demiſſionem compoſito, manu roſarium ſeu precatorios globulos geſtans & decurrens, vni Deo Cælitibuſque intentus inceſſit. Grætij Princeps quiſpiam ad Archiducis Ferdinandi latus incedẽs, cœpit cum eo ſermonem velle miſcere: Archidux ad eum placidè conuerſus: *Oremus*, inquit, *nec ſimus ſupplicanti populo huic ſcandalo.* Sed illud huius generis admiratione digniſſimum. Graſſabatur in Imperio Guſtauus Sueciæ Rex, & victor ſuſque deque miſcebat omnia. Vrbanus VIII. Pont. Max. vt Catho-

Exemplum imitatione dignum.

tholicæ Reipub. Deum placatum faceret, Iubilæum præcipuè Germanis conceſſerat. In eam rem indicta Viennæ fuit ſupplicatio ab Aulæ templo, ad S. Stephani Cathedralem ædem. Hora ſupplicationis cùm adeſſet, copioſa cœpit effundi pluuia. Fuêre, qui Cæſari *Aliud.* ſuaderent, à Supplicatione vt abeſſet, cælo ſcilicet grauiore ac pluuio; pernegauit. Saltem curru veheretur: renuit. erant lutulentæ plateæ: per lutum inceſſit. è tectis & canalibus copioſus imber cadebat: contempſit. fluebant per compita riuuli, vt à ciuibus aſſerculi ſternerētur tranſituro: tranſiuit, amictu vili, manibus madido ſub pallio compoſitis, demiſſis in terram oculis; cùm pilei oras vel limbum denſiſſimè ruens pluuia in faciem depreſſiſſet, ipſumque in collum defluens imber penetraret. Hîc non ſilebo, quod incla-

mauêre permulti, eâ die, eâque ſupplicatione à Ferdinando de Sueco triumphatum eſſe: eâ eius diei Cæſaris humilitate fractam fuiſſe victoris Regis ſuperbiam. Certè non ita diu poſt in ipſo conflictu glande plumbeâ traiectus occubuit.

Ferdinandus ſacræ lectioni deditus.

Supereſt ſacræ Lectionis ſtudium. Antequam renuntiaretur Cæſar, Surij de Sanctorum vitis hiſtoriam ſexies legerat (quod non crederem, niſi ex eius ore haberem;) nec Imperator renuntiatus ab eâ lectione deſtitit. Vitas Patrum recognitas legit diligentiſſimè; eorum etiam omnium, qui ſacros ordines vel primò inſtituerunt, vel ad primam rationem atque normam reuocarunt, aut aliàs noſtro ſæculo Sanctitate conſpicui fuerunt. Nihil vmquam ab Indis, Sinis, Iaponibus, de Fidei Religioniſque Chriſtianæ incre-

cremento aut perſecutionibus allatum eſt, quod non attentè perlegerit. Sacratioribus feſtis Chriſti naſcentis, circumciſi, à Magis adorati, patientis, reſurgentis, alium atque alium quotannis à ſuo Confeſſario auctorẽ petebat ſibi ſuggeri; cumque poſtremis annis noui nihil de eo argumento reperiretur: *Redibo*, aiebat, *ad meum Vincentium Brunum, aut Ludouicum de Ponte*; quorum meditationes ita ſibi fecerat familiares, vt dixerit aliquando, ſe eas propemodum complecti memoriâ. Quotidie vel vnum caput ex libello Thomæ de Kempis, vel aliquot ex eo ſelectas ſententias; rurſus quotidie compendium vitæ alicuius è Cælitibus, qui eo die coluntur, legit. At ſacros libros, quos Deo dictante exaratos credimus, non modò crebrò, ſed planè piè, eâque quæ decet ſummi Imperatoris reſcri-

pta & præcepta, reuerentiâ euoluit expenditque. Iter facturus, aut venationis vel aucupij causâ plures dies vel ſeptimanas ab vrbe abfuturus, deſignabat auctores vnà deferendos, quos horis opportunis lectitabat. Verbo, lectione ita capiebatur, vt credam Balthaſarem Comitem à Thanhauſen, de quo alibi, à Ferdinando, cui erat familiariſſimus, hauſiſſe, quod dixit aliquando, cariturum ſe libentiùs viuendi, quàm legendi facultate.

Conformitas Voluntatis cum diuinâ.

CAPVT VI.

DIuina Voluntas Cynoſura fuit Ferdinando, in quam vnam intentus, voluntatis ſuæ nauim ſemper eſt moderatus. Hoc

egit

egit perpetuò, vt diſceret id vnum velle, quod Deo luberet. Laborioſè quod conatus eſt, feliciter eſt aſſecutus: nam eò deuênit, vt in diuinâ voluntate & prouidentiâ ſuauiſſimè conquieſceret. Audiui cum admiratione eum dicentem: *Iam pridem curæ moleſtiæq; me confeciſſent, ac in ſepulchrum abdidiſſent, niſi me meaq; omnia integrè vnius Dei prouidentiæ commiſiſſem, & Iouialem ac lætam naturam Dei dono nactus eſſem.* Et certè fieri vix potuit, vt homo ferret, quæ Ferdinandus tulit, niſi gratum fuiſſet ea pati, quæ Deus aut immittebat, aut permittebat. Mirabitur poſteritas, quod nos ſuſpeximus: in crebris certiſque periculis, quæ ipſi, filiis, genti, prouinciis, regnis interitum exitiumque minabantur, numquam fuiſſe deiectū animo; numquam erupuiſſe in querelas; vnam eam vocem emiſiſſe: *Fiat Dei voluntas:*

Neſcit aduerſis ſuccumbere id volēs, quod Deus.

luntas: & quod antiquæ patientiæ exemplar Iob prædicabat: *Sicut Domino placuit, ita factum eſt; ſit nomen eius benedictum.* & hàc ratione ſolabatur ſuos, ſi quando triſtiores conſpiceret.

Vir probus, magnique nominis Dux, cuipiam è Conſiliariis intimis, tum ei, qui Cæſari à confeſſionibus erat, dixit aliquando rem in eo eſſe, vt poſt Ferdinandum Auſtriacorum nullus in Cæſarem eligatur; hactenus Auſtriacos, ad eam dignitatem diuitiis ac potentiâ velificatos eſſe; hodie Ferdinandi prodigâ liberalitate ea eſſe ſubducta præſidia: adeoque nec diuitias ſupereſſe, nec vires; ad paupertatem ventum eſſe, & prope ad egeſtatem. Cùm iſta ad Ferdinandi aures delata fuiſſent: modeſtiſſimus Imperator hæc reſpondit: *Res mortales omnes ſuam habere periodum; naſci, creſcère, deficere:*

Magna reſignatio, ſimulq́ fiducia in Deum.

re: fieri poſſe, vt Auſtriacorum Imperium in ipſo concludatur; & ſi Deo ita viſum eſt, ſe non modò non refragari, ſed nec triſtari; Deum ſuo arbitratu ac voluntate his illiſve dare Imperia & Regna; humanis ad hoc aut opibus aut potentiâ non egere, quas dare & auferre poteſt, cùm lubet. Adhac, Rudolphum I. à Deo euectum eſſe ad ſolium, cuius tum nec opes, nec vires poſſent cum iis conferri, quibus hodie Archiduces Auſtriæ Dei beneficio pollent.

Inciderat ſermo de malis quotidie emergentibus; bella è bellis naſci; diſcrimen ad diſcrimina gradum fieri; exhauriri opes; vires eneruari. Nunquam Chriſtiano Cęſare vocem magis dignam protulit Ferdinandus: *Faciamus,* inquit, *quod in nobis eſt, & ſinamus hæc & nos à Deo regi ac dirigi, nos eius conformemus voluntati, Satagamus vt cælum lucremur & beatitudinem conſequamur, Deus omnia benè diſponet.* Cete-

Vox Chriſtiano Cæſare digna.

rùm hanc ſuæ voluntatis cum diuinâ conformandæ curam non in aduerſis modò ſuſtinendis, ſed in proſperis etiam optandis habuit perpetuam. Vnico rem hanc exemplo, ſed planè præclaro, illuſtrabo. Fūdatæ ſalutis anno 1616. ad Ferdinandum Græcij degentem Pragâ perſcriptum eſt, Maximilianum Archiducem, Rudolphi & Matthiæ Cęſarum fratrem, rem ipſius ſtrenuè agere: dixiſſe illum Matthiæ Cæſari, nolle ſe Pragâ excedere, niſi in Regnorum Prouinciarumque hæredem Ferdinādum vidiſſet adoptatum. Retulit hæc Ferdinandus Rectori Græcenſis Collegij Soc. IESV: ſubinde inſtitit, vt negotium curaret Deo ſociorū precibus commendari, ita tamen, vt non aliud hi à Deo peterent, quàm vt eius fieret voluntas. Addidit ſub hæc, aurea verba: *Pater, ſine iactantiâ ac*

vano

vano tumore dictum volo, hæ meæ quotidianæ ad Deum ſunt preces: Domine, ſi eſt ad laudem & gloriam tuam, & ad ſalutem meam, vt maior ſim quàm ſum: exalta me, & ego glorificabo te. Si eſt ad laudem decuſq́ʒ tuum, meamq́ʒ ſalutem, vt perſiſtam in gradu, quo ſum: conſerua me, & ego glorificabo te. Si eſt ad laudem & gloriam tuam, & ad meam ſalutem, vt in humiliori gradu ſim: humilia me, & ego glorificabo te. Poſt tam inſigne cum diuinâ conſpirantis humanæ voluntatis exemplum, aliud ſubtexere hoc loco non lubet, etſi alia permulta non deſint. *In quauis fortunâ Deum glorificare paratus eſt.*

Deuotio erga Virginem Dei Matrem.

CAPVT VII.

POſt Deum, Virgini inprimis terræ cæliq; Reginæ addictus fuit. Illi præcipuum non modò

cultum, ſed amorem etiam impendit. Vt patronam cliens reuerebatur, vt filius amabat matrem. Quotidianum ei certum precum penſum perſoluit, dum vixit. Nulla eſt in vtrâque Auſtriâ, nulla in Vngariæ Bohemiæque Regnis, nulla in Styriâ, Carinthiâ, Carnioliâ, B. Virginis pia Sodalitas, in cuius Album nomen ſuum non retulerit; imò in cuius Album, eius exemplo, Auguſta Coniunx, Rex, Regina, ac liberi ceteri ſua quoque nomina non inſcripſerint. Petiêre hoc ipſum in remotiſſimis Prouinciis poſita Sodalitia, & inter cetera Inſulenſe apud Flandros, & impetrauêre facillimè; nihil enim magis optabat Cæſar piiſſimus, quàm vt vbique inter Mariæ ſeruos nominaretur.

Sodalitatibus Parthenicis ſe inſcribit.

Et ſuos exemplo trahit.

Ad loca pia, & à præcipuo in Cælites cultu celebriora libenter peregrinatus eſt, præſertim iunior:

B. Virg. peregrinationibus colit.

nior: ad nulla tamen libentiùs, quàm ad Virginis templa. Eiuſmodi peregrinationes & Grætio & Viennâ ſuſcepit plurimas, quas hîc referrem, niſi alio loco Lauretanam, Ottinganam & Cellenſem, aliaſque id generis retuliſſem. Vix vmquam aliquid grauioris momenti ſenſit imminere, quin concepto vel peregrinationis, vel donarij voto, Virginis opem implorârit, & obtinuerit. Dixit aliquando, nihil ſe vmquam à B. Virgine petiuiſſe, quod non impetrârit. Bona vera & certa petebat ſimpliciter; cetera adiectâ conditione, ſi eſſet è re gloriæ Dei. Ratisbonæ 1636. cùm in comitiis degeret, peregrinationem Cellas vouit, & cum eo Auguſta, ſi Ferdinando III. Romanorũ Regnum ab Electoribus deferretur: ibidem donarium Bogenbergenſi Virginis templo, ſi Adamus Comes *Et ab eâ quæ petit, impetrat,*

Schwartzembergius, Brandenburgici Electoris princeps Legatus, idemque Catholicæ fidei cultor (vir prudens & cordatus, qui vt reualeret Reip. multùm intererat,) ſanitati reſtitueretur. Secuto euentu, voti vtriuſque reus, ſecundum illicò exſoluit: de primo pridie obitus Auguſtam allocutus: *Meminerimus*, inquit, *magnæ Matri reddere, quod vouimus: vtrique noſtrûm Cellas ire ſi minùs liceat, alterum certè ire neceſſe eſt*; quemadmodum poſt anni primi luctũ etiam ire decreuit Eleonora Imperatrix vidua.

Integros viginti annos bellis petitus, armorum ſuorum ſummam præfecturam ſemper Virgini commiſit. Huius imaginem in regio vexillo, meliori omine quàm aquilam, iuſſit militi præferri. Hanc non modò verbo, familiarique ſermone, ſed datis ad Du-

Duces litteris mandatiſque *Generaliſsimam* nuncupauit : non ſecus ab exercitu voluit coli, quàm armorum moderatricem:in eos,qui minùs reuerenter habuerunt,egit vt in transfugas,& non ſolùm diuinâ,ſed militari etiam lege reos. Delatum eſt ex Italiâ, à Cæſariano milite Virginis templum direptum fuiſſe ac expilatum : illicò ſuâ manu Italico idiomate ad ſupremum Tribunum litteras dedit 11.Nouemb.1629.quas Latinè redditas ſubiicio:*Dilecte Comes: Per occaſionem Mercatorum ſcripſi tibi hodie manè id , quod intelleximus de exceſsibus & facinoribus commiſsis,vti dicitur, à meo milite aduerſus imaginem Benedictæ Virginis,& Sanctiſsima Sacramenta. Ex alligatis autem litteris cognoſces plura in particulari. Chare Comes ; noſti quot Gratias & victorias acceperim de manu Dei per interceſsionem Sanctiſsimæ eius Matris, Genera-*

B.Virgo Generaliſsima Ferdinandi.

Ipſe verò iniuriarum eius vltor acerrimus.

neraliſſima mea. Quòd ſi verò milites mei non abſiſterent ab hiſce ſuis ſceleribus; timendum eſt mutari poſſe gratiam in punitionem. Mando tibi igitur quàm poſſum ſeriò, vt ſuper hac re diligentiſſimam inquiſitionem inſtituas, & ſontes ſeueriſſimo exemplo caſtiges, quouis reſpectu ſepoſito; prout facturum non dubito eum Miniſtrum, qui Gratiam Domini ſui deſideret.

S. Benedicti Monachis è monte Serrato ab Hiſpaniâ in Auſtriã profectis, optatum in ſuburbio Viennenſi locum Eccleſiæ in Virginis Dei genetricis memoriam conſtruendæ, Monaſterioque erigendo, conceſſerat Ferdinandus. Tribunus præſidiario vrbis militi præfectus incommodum ratus, eo loci molem tantam erigi, multa opponebat: accedere ad propugnacula ciuitatis plus quàm expediat; poſſe hoſtibus munimento cedere, ſi Viennam contingat obſi-

obſideri; remouenda hæc eſſe ab arcibus, non admouenda. Cognouit Tribuni querelas Cæſar, & illicò: *Deus bone*, inquit, *quid cauſatur Tribunus? at ego nullum tuendæ ciuitati propugnaculum aptius noui, quàm Virginis templum: malo Virginem in proximo coli, quàm in vrbe militem eſſe: ſecuriorem mihi tutelam ab eâ polliceor, quàm ab hoc. Dicatur Tribuno, me in ſententiâ perſiſtere; eo loci, quo dixi, velle templum conſtrui; nihil eſſe quod à Virginis templo timeatur, plurimum autem quod ſperetur.*

Virginis templa, vocat vrbium Propugnacula.

Actum eſt Decembri menſe 1636. Ratisbonæ, vt Laurentio de Hoffkirchen Baroni Auſtriaco rebelli, qui plures annos contra Ferdinandum hoſtibus militauerat, Cæſaris Ferdinandi clementia locum faceret ad veniam. Erant multa quæ diſſuaderent, vnum fuit quod Cæſarem in petita impulit. Dictum eſt Virginis imaginem,

Condonatione Perduellionis redimit Virginis imaginem.

nem, Boleſlauiæ in Bohemiâ celebri populorum accurſu coli ſolitam, in Hoffkircheri poteſtate eſſe; illam recuperari poſſe, priſtinoque honori reſtitui, ſi ille in gratiam recipiatur. Vt hæc piiſſimus Cæſar audiuit, mandauit nonâ Decembris litteras patentes expediri, quibus Laurentio Baroni de Hoffkirchen clementer venia concedebatur, hac expreſsâ conditione & pacto, ſi is Dominæ noſtræ Virginis Beatiſſimæ imaginem, vt pollicebantur, qui pro illo agebant, ſecum referret. Ardenter cum Romano Pontifice egit, vt Virginem ſine originali maculâ fuiſſe conceptam pronunciaret. Hoc idem officij à Ferdinando filio, cum ipſo Conceptæ Virginis die anno 1625. Vngariæ Rex inauguratus eſſet, factũ eſſe, magnopere gauiſus eſt. Quandocumque vel ſua confeſſurus pec-

Gloria Virginis ſtudet.

cata

cata formulam Eccleſiæ conſuetam præmittebat, vel etiam aliàs recitabat & Deo confitebatur, poſt Deum adiungebat *Beatiſſimæ & ſemper immaculatæ Virgini.*

Deuotio in Sanctos.

CAPVT VIII.

QVi Cælitum Reginam ſingulari, vt dictum eſt, obſequio coluit, ipſos etiam Cælites veneratus eſt. Quotidie omnes cum Chriſto regnantes Sanctos in patrocinium aduocauit, Litaniis piè recitatis. Viros iam æternâ gloriâ donatos, qui vel Germaniam inhabitârunt olim, vel eamdẽ Euangelij luce Deo dedicârunt; eos etiam, qui quondam in terris Milites, hodie in cælo triumphant, veneratus eſt plurimùm; redactis in ſyllabum eorum nominibus, quo-

Sancti à Ferdinando culti.

quotidie illos in obſequij argumentum ac patrocinij ſpem compellauit. Ordinum Religioſorum ſanctos Inſtitutores omnes ardenti amore ac honore complexus eſt. Dies illorum cultui ab Eccleſia præſcriptos traduxit veneratione piiſſimâ; Templa, in quibus præcipuus eis honos exhibebatur, quotannis acceſſit; iuſſis eòdem ire cantoribus Aulicis, vt muſico concentu eorum in terris augeret gloriam, quibus ex animo in cælo coronas gratulabatur ac triumphos.

Præcipuè Fundatores Religionum.

Damnauit frequenter Hæreticorum furorem, qui vel in Sanctorum imagines, vel in ſacra ipſorum Lipſana debacchantur ac ſæuiunt. Vtraque ipſe ſemper theſauri loco duxit, & quo maximo potuit honore affecit. Non publicè modò & oſſa & cineres Sanctorum coluit, ſed etiam priuatè, ipſiſ-

Honorat ſacras Reliquias.

ipſiſque quas incoluit, in ædibus. Altare, quod ad meditandi precandique vſum in intimo cubiculo paratum habebat, ſacris totum exornatum erat Lipſanis, quæ vel à Maioribus acceperat, vel ſtudio ipſe laudabili conquiſiuerat. Manè cùm Deum oraturus ad altare illud acceſſit, ea Lipſana exoſculatus, iiſdem ſe in crucis formam ſignauit. Adhæc die è collo, nocte è lecticâ, cum cereo Agno ſolemni à Pontifice precatione dicato, ſuſpenſam habuit thecam Reliquiis refertam. Audierat Norberti viri ſanctiſſimi, Præmonſtratenſium Patris, & Magdeburgenſis olim Antiſtitis, corpus nullo eſſe in honore Magdeburgi in ciuitate Hæreticâ; egit illicò, & effecit, Pragam vt deferretur: quâ die magnificâ pompâ, piâque ſupplicatione, è Cathedrali eccleſiâ in templum Præmonſtratenſium illatum

Transfert S. Norbertum.

latum eſt, non modò ipſe pedes, Aulâ totâ præeunte,comitatus eſt, ſed etiam aliàs honoris,obſequij, & pietatis ergô,eò ſe contulit.

Sancti Patroni Ferdinandi.

Cælites omnes vt piè coluerit, quoſdam tamen veneratus eſt impenſiùs, vt quos Patronos adoptârat:ij fuêre Ioannes Baptiſta, Apoſtolorum Principes Petrus & Paulus, Antonius Patauinus, Auguſtinus,Frãciſcus,Ignatius Confeſſor, Thereſia. Auguſtæ & aliis ſæpiùs aſſeruit,Sancto Ignatio ſua ſe omnia peculiari curâ commiſiſſe: voluiſſe ab illo ſua vota dirigi: per illum Deo exhiberi. His omnibus ſolitus fuit ſingulis mẽſibus eum addere, quem ſorte eductum à Sodalibus Virginis Annuntiatæ Patronum accepit.

E quibus S.Ignatius inter primos.

Et Angelus Cuſtos.

Iam verò Angelo Cuſtodi cùm ſe plurimum debere fateretur, egit, vt per Pontificem liceret in ſubditis ſibi prouinciis octo integros

dies

dies illi feſtos agi à Clero, & verò obtinuit. Ignatij ac Franciſci Xauerij Confeſſorum patrocinium cùm frequentiſſimè expeteret, non apud vnum Pontificem egit, vt in Sanctoram Album referrentur: à Gregorio X V. relatis primus ſacram erexit Viennæ ædem, in quâ colerentur.

SS. Ignatio & Xauerio templum extruit.

Reuerentia in Sacerdotes.

CAPVT IX.

MOrtalium neminem in terris æquè reueritus eſt atque Sacerdotes, in quibus omnibus diuinum Numen venerabatur & honorabat. Sacris initiatum hominem vt beneuolè complecteretur, non alius quærendus fuit titulus, quàm ſacrorum. Et ſi eos coluit officioſiùs, quos congruam ſanctitati Ordinis vitam ducere no-

Prudens dictum.

norat: tamen & reliquos honore dignabatur, ſolitus dicere, multa Ordini deberi, quæ homini non debentur. Si Sacerdotem (ipſos etiam ſuos Sacellanos,) vocaret, honoris ergô, Dominum aut Patrem appellabat. Quemcumque obuium habuit, poſito pileo etiã Imperator ſalutabat. Auſtriacorum Principum in Germaniâ mos eſt, amoris ac beneuolentiæ pignus, manum adeuntibus dare exoſculandam. Ferdinandus, vt libentiſſimè dexteram Sacerdotibus dedit omnibus, ita nulli oſculum permiſit: illud beneuolentiæ, hoc reuerentiæ deberi profeſſus. Auditus eſt non ſine admiratione dicere, occurrentibus ſibi eodem loco ac tempore Angelo & Sacerdote, ſe primùm Sacerdoti, deinde Angelo honoris officium perſoluturum.

Imperator Sacerdoti cuicumque pileum deponit.

Nulli eorum manum oſculandam permittit.

Dictum memorabile.

Vt ipſis, qui Deo ad aras ſeruiunt,

viuunt, noluit Deus parem omnibus eſſe dignitatem ac poteſtatem, ita Ferdinandus ſuum cuique honorem ſtuduit exhibere. Apoſtolicam Romanam ſedem, Catholicæque Eccleſiæ in terris caput, Romanum Pontificem, non modò in honore ſummo ſemper habuit, ſed etiam humillimâ demiſſione veneratus eſt. Vicariam illi auctoritatem à Chriſto tributam, Eccleſiaſticaſque eius ſanctiones, arbitrabatur veritatis cortinam eſſe ac cæli oracula. Tridentini Concilij ſtatuta de Matrimonio, vt primùm pſeudopaſtores expulit è Prouinciis & Bohemiæ Regno, in iiſdem recipi voluit & obſeruari. Alibi retuli, ob vnam Romani Pontificis reuerentiam, ſummi momenti controuerſias vnius ipſius Pontificis arbitrio componendas reliquiſſe. Nullam diem permiſit elabi, quâ pro Cle-

Eius in ſummum Pontificem obſeruantia.

Cuius arbitrio graues controuerſias relinquit.

ro

ro vniuerſo, pro Epiſcopis, inprimis verò pro Pontifice Maximo, ad Deum preces certas & ſtatas non fuderit.

Et pro eo quotidie orat.

Quos ipſe reuerebatur, ægerrimè tulit ab vllo vel deſpici, vel lædi. Bello cum Venetis excitato, quidam Eccleſiaſticâ dignitate, & & apud Cæſarē auctoritate tunc clarus, in Archiducem Ferdinandum minùs modeſtè dicebatur locutus, vſurpato Germanico prouerbio, ſi benè ſibi intriuit, benè comedet. Hæc Ferdinando cùm renuntiarentur, ex adſtantibus aliquis ſubiunxit, hoc videri ſibi dictum petulanter & ab homine parum ſano ac probo. Subintulit Ferdinandus: *Ne ſic loquaris: Epiſcopus eſt.* Memini alio loco me ſcribere, non antè voluiſſe aſſentiri, vt Cardinalis Cleſelius Viennâ abduceretur, quàm vidit aliam nullam ſupereſſe viam, quâ ab imminen-

Epiſcopi auctoritatem protegit.

minente nece poſſet eripi. Hac eius in Sacerdotes, præcipuè Purpuratos, reuerentiâ factum eſt, vt Pontifici eumdem Cleſelium ſibi tradi poſtulanti, facilè aſſenſus ſit; & demùm opportuno tempore eum Româ Viennam, ad ſuam ſedem etiam reuocârit.

Sacerdotem, qui à ſacris illi Confeſſionibus fuit, quocumque iret, ſecum voluit proficiſci; ac dicebat æquè ſibi gratam Confeſſarij præſentiam, ac Angeli tutelaris. Venientem, vt confeſſionem exciperet, aperto capite ad conclauis ianuam obuerſus præſtolabatur; ingredienti primus, & quidem reuerenter, felicem diem precabatur, quod & in ipſo mortis articulo conſtanter egit. Quod mirêre, ipſe ſuis manibus ſedem eò tulit & collocauit, vbi à ſedente erat audiendus. Volenti id operis aliquando præoccupare Con-

Confeſſarij æſtimatio, & erga eum reuerentia.

feſſario dixit: *Omittat, mei id muneris eſt.* Sanè & aliàs ſæcularia ac aulica obſequia non facilè patiebatur ſibi à Sacerdotibus impēdi.

Pietas erga Parentes, & ſuos.

CAPVT X.

Parentis conſultandi modum non mutat.

ADmirandâ in Parentes fuit Pietate ac reuerentiâ. Adduci numquam potuit, vt acceptum à Patre de grauioribus rebus deliberandi modum immutaret. Suggerentibus alium, *Debeo hoc*, aiebat, *Parentis optimi ac ſapientiſſimi honori.* Quæ ille moriens teſtamento mandârat, non modò executus eſt fide ſummâ, ſed eadem à ſuo Hærede ſeruari cupiuit. Leguntur ſuper eâ re in Codicillo hæc verba: *Quia dilectus noſter Dominus ac Pater Carolus fel. mem. Archidux,*

Eius teſtamentum religioſè ſeruat, & ſucceſſori commēdat.

chidux, ſuo teſtamento, paternæq́; vltimæ voluntati multa, eaq́; ſaluberrima, inſeruit documenta, quibus nos ſuperſtites eius filij ac hæredes in Religione tuendâ ac erigendâ regi debeamus: quod etiam alij chariſſimi Maiores noſtri, maximè verè Ferdinandus I. Imperator Auus noſter, immortali ſuâ laude fecerunt: volumus nos hîc ea omnia & ſingula repetita cenſeri, & haberi expreſſa; & codicillo hoc filiis noſtris, hæredibus, ac ſucceſſoribus mandamus, vt integrâ fide ea complectantur, & exequantur.

In Matrem tenerrimo ferebatur amore, neque vllam neglexit aliquando occaſionem eius vel dignitatis, vel auctoritatis augendæ. Nunquam ab eâ fuit compellatus, nunquam eam ipſe compellauit, quin flexo poplite fuerit eam reueritus, & Clementiſſimam Dominam Matrem honoris ergô compellauerit. Rerum iam Do- *Obſequia Ferdinandi in Matrem.*

minus, Prouinciarum rector, ac matrimonio iunctus, Matri æquè fuit ad obſequia, ac antè fuerat minorennis, & ſub tutelâ. Dato brachio aſcenſuram attollebat in rhedam, deſcenſuram excipiebat ac deponebat. Si comitatus illam aliquò, cum illâ rediret ad palatium; ipſe equo celerrimè deſiliens, præſtò erat, vt currum aperiret, ituramque per gradus ſuo innitentem brachio ſuſtentaret ac deduceret. Illius nutus Ferdinando erant imperia, quibus non illicò acquieſcere, ſummum nefas eſſe putaret. Cùm vtriuſque parentis, fratrum ac ſororum Corda apud Societ. IESV Patres aureis argenteiſve incluſa vaſis Grætij condita ſint: ibidemque condi & ipſe voluerit: cor tamen penes Matris corpus in S. Claræ poni iuſſit, vltimum in Matrem amoris nunquã intermortui argumentũ.

Coniu-

Coniuges, vt ſuis locis dictum eſt, duas habuit. Vtramque amauit tenerrimè: vbique de illis perhonorificè locutus, modos omnes viſus eſt indagare, quibus æquæ earum voluntati gratificaretur. Quotidie priori Coniugi defunctæ, dum ipſe vixit, ſuffragia à Sacerdote ad aras operante curauit, & ei Sacrificio piè ipſe interfuit. Eleonoram, quam ſuperſtitem reliquit, triplici exornauit coronâ, Bohemicâ, Vngaricâ, Cæſareâ. Quotieſcumque hæc grauiore morbo aliquo tentata eſt, ipſe de eius ſalute ſollicitus, ad incolumitatem à Deo illi impetrandam, Religioſis omnibus Familiis preces indixit: diſtributa in eum etiam finem, non exiguâ pecuniæ vi in Sacerdotes ac pauperes, vt & ipſi ſupplices ad Deum accederent. Cùm Ratisbonæ 1636. graue illud Ferdinandus vitæ diſcrimen

Defunctæ coniugis memoria.

Coniugem amat & æſtimat.

men ſubiit ex morbo, de quo alibi ſermo fuit; multumque ad eius incolumitatem Eleonora Imperatrix contuliſſet: beneuolè prædicauit & tunc,& non ſemel aliàs, vitam ſe Coniugi debere. Iucundiſſimum illi accidit videre à ſuis filiis Eleonoram coli vt matrem; viciſſim ab hac illos diligi vt filios.

Eius de liberis benè educandis cura.

Summa, & fortè cui par non inueniatur, eius cura fuit, optima liberorum educatio. Præceptores domeſticos, Præfectos aulæ, miniſtros cubiculi, non niſi ſpectatæ virtutis, ac famæ integerrimæ viros, beneque in Familias religioſas affectos (credi vix poteſt, quãtum in hac vnâ re poſuerit momenti,) Filiis attribuit. In ſtudiis grauioribus Magiſtros, vt & Confeſſarios, è Societate IESV delegit. De profectu in pietate ac litteris ſollicitus, ſæpè de vtroque ſolitus fuit ſciſcitari. Diſputantem Ferdinan-

nandum Erneſtum, hodie Imperatorem, aliaq́ue litterarum exercitia obeunte, aliquando ipſemet, adductis ex intimo Conſilio viris primariis, voluit audire; & verò audiit maximâ voluptate. Decimum octauum annum ingreſſos filios iuſſit ſecretioribus conſiliis intereſſe: primò quidem audire, deinde ſententiam quoque dicere, & eâ ratione ad gubernandos populos erudiri. Circa filias eadem ſolicitudo, eadē pietas. Matronas ſelectiſſimas, virgines integerrimas, gynæceum omnino candidum penes illas voluit eſſe. Adhæc omnia, ſuo illos exemplo maximè ad virtutem informare conatus eſt. Audiui qui diceret, Cæſaris filios ac filias non tam virtutem didiciſſe, quàm ex parentis aſpectu hauſiſſe. Hinc illud; nunquam nec correctione, nec aſperiore verbo opus fuiſſe, vt *Illius curæ fructus.*

 benè

benè agerent; hinc demiſſa illa liberorum in parentem reuerentia; illum ab his, vt Deum in terris, coli; viciſſim ab hoc illos diligi, ac etiam honorari. Filium natu maiorem, Regio iam diademate ornatum, planè habuit vt fratrem. Ditionum, quarum ſemel voluit penes illum eſſe dominium & regimen, id liberum illi ſemper integrumque reliquit, nec rigidus cenſor, nec inſpector importunus.

Ferdinandi in ſuos amor.

Iam fratres ac ſorores quod attinet, eos beneuolentiâ ſuauiſſimâ complexus eſt. Nihil omiſit, quo illis aut prodeſſe, aut gratificari potuit. Cùm neceſſe fuit ſeiungi, ac diuerſis in Prouinciis degere, ita cum fratribus pactus eſt, vt in mutui amoris ſolatium & incrementum quotannis, ſi fieri poſſet; ſin minùs, ſaltem quolibet biennio ſemel conuenirent.

Humi-

Humilitas, & ſui ipſius Contemptus.

CAPVT XI.

QVò difficiliùs eſt in Coronâ ac Sceptro non ſuperbire, eò diligentiorem dedit operam, vt Chriſtianâ Humilitate, ac ſui ipſius Contemptu animum Orbi imperantem contineret, ne eleuaretur. Summus illi humanæ gloriæ deſpectus, eam non quærere, non admittere; de ſe, nec loqui magnificè, nec loquentes pronis auribus audire. Genus illud hominum, qui lucrum habent plauſu Principes extollere, & adulari, auerſatus eſt ſemper. Hiſtoricos, qui de ſe ſcriberent, vel ſcripturi eſſent, vt non damnauit, ita nec ambiuit, ſolitus dicere: *Sollicitum ſe, ne quid ipſe malè agat, non quid Hiſtoricus loquatur aut*

Honores deſpicit.

ſcribat. Quanti ſe faceret, tertio ante obitum die pronuntiauit; ſuadenti enim cuidam valetudinem vt curaret diligenter: *Me verò*, inquit, *Imperium hodie non indiget: prouiſum eſt illi de ſucceſſore, & quidem optimo.*

Quando ſublimi in ſolio ſedente Ferdinando, poſitis humi genibus ſummi Principes ac Magnates immitti in feuda & ditiones ſupplices petebant (quod ſæpenumero accidiſſe norunt, qui Ferdinandum Imperatorem fuiſſe meminerunt:) mirantibus, qui aderant, & Ferdinandi poteſtatem dignitatemque extollentibus, vt cui ſupplices eſſent, quos Orbis adorat: ipſe eâ gloriæ in ſcenâ poſitus apud ſe tacitus hæc ſacræ Scripturæ verba vſurpabat: *Domine, non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei: neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me:*

Quò aliis glorioſior, eò ſibi ipſi vilior.

vermis

vermis ſum, & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Quod & alia quędam arcana animi ſui cùm occaſione Coronationis coniugis ac Filij anno 1627. Confeſſario Pragæ aperuiſſet, illum tamen monuit, rem vt omnino ſecretam haberet. Simili ſui ipſius contemptu & ſenſu inſtruebat ſe, vel cùm ſolemni pompâ excipiebatur ab vrbibus, vel cùm Legatos Regum magnificè miſſos ipſe excipiebat.

Legerat aliquando ſolito attentiùs Sacram Regum hiſtoriam. ſub hæc venienti ad ſe Confeſſario hoc retulit, adiecitque videre ſe paucos è Regibus illis diuino præconio commēdari: pleroſque deprauatis fuiſſe moribus, & corruptiſſimos. Hæc cùm confirmaſſet Cōfeſſarius, addidit, ex iis ipſis, qui laudantur, aliquos poſt præclarè geſta elatos ſuperbiâ corruiſſe, grauiſſimum inſtare pericu-

lum piis Regibus à ſuperbiâ; illis timendũ eſſe naufragium in portu magis, quàm in mari; ſaluâ naue, quàm fractâ: meritò experientiâ edoctũ inclamaſſe Dauidem: Non veniat mihi pes ſuperbiæ. Ad hæc Imperator: *Spero fore, vt me hoc diſcrimine eximat Deus. Vbi primùm proſperè aliquid euenisſe nuntiatur, flecto genua: Deo gratias ago: eius id opus eſſe profiteor, non meum.*

Egregium contra ruinam fulcimentum.

Reparatæ ſalutis anno 1598. in ipſo Michaëlis Archangeli peruigilio, adfuit Ferdinando tunc Archiduci, qui teſtaretur executioni eſſe mandatum, quod tanto molimine conatus fuerat: exceſſiſſe Grætio Acatholicos Doctores, peſte illâ ciuitatem liberam eſſe. Facinus immortali memoriâ digniſſimum, & quod potuiſſe fieri fatemur, quia Ferdinandi conſtantiâ ſcimus effectum, videbatur animum vel gloriæ inimiciſſimum

mum poſſe ad ſui laudem erigere; at Ferdinandus illo audito exclamauit: *Non nobis Domine, non nobis, ſed Nomini tuo da gloriam:* nullaque interpoſita mora in conclaue ſe recepit, poſitiſque genibus, quo maximo potuit demiſſi animi ſenſu, Deo gratias egit.

Anno 1634. Septembris die 10. litteris à Ferdinando filio Rege acceptis, cognouit de Victoriâ ad Nordlingam; cæſos hoſtes ad internecionem; vix paucos fugâ ſibi conſuluiſſe; capta tormenta, vexilla, impedimenta omnia; videri eâ victoriâ poſita fundamenta, non ſolùm gloriæ, ſed etiam ſecuritatis. Prælegit has litteras Cæſar è familiaribus vni: dum legeret, ſolutis veluti riuis vbertim fleuit: inter lacrymas hæc tandem poſt litteras locutus eſt: *Magna Deus in nos contulit: at ego pergam in ſimplicitate meâ; ero in oculis meis poſt* *Hoc ſolùm modo creſcere poteſt, qui ſummus eſt.*

iſthæc

iſthac humilis magis quàm antè. Nihil verò habuit antiquius, quàm ſolemnem indicere gratiarum Deo actionem.

Poſſem hic inſignia ſeipſum contemnentis, ac ad humilia deiicientis documenta referre, ſed præſtat alium in locum ea differre, eò ſcilicet, vbi, quæ in pauperes contulit, exponam. Vnum hîc apponam. Famulorum, vt leuiſſimè loquar, negligentia ſæpè dominos adigit, vt acerbiùs vel inuiti loquantur. Ferdinandus hoc habuit in more: ſi quando verbum exciderat, quod tamen rariſſimè fiebat, quo quem debuit corrigere, cenſeret fuiſſe perſtrictum; datâ ſiue præoccupatâ occaſione illum eâ verborum benignitate alloquebatur, vt videri poſſet quadam ratione deprecari. Id autem agebat animi demiſſione ſummâ quidem, quæ tamen Cæſa-

Non obeſt Maieſtati Humilitas Chriſtiana.

Cæſarem non dedeceret. Eſt apud Chriſtianos Humilitas, quæ Maieſtatem nõ dedecorat, ſed ornat.

Sinceritas & animi Candor.

CAPVT XII.

HAnc verò virtutem nemo in Ferdinando non prædicauit. Nullus in illo dolus, nulla fraus; in ore quod in corde, in corde quod in ore; ſenſa verbis, verba ſenſis reſpondebãt; fingere, fallere, ab ipſius ſinceritate alieniſſimum; colores adhibere, vt ſpectantibus imponeret, exoſum; vno candore, eoque natiuo, omnium oculis & animis lucem & ſerenitatem veluti affundebat; frons, oculi, vultus, inceſſus, tota corporis habitudo hanc animi ſinceritatem præſeferebant.

Artem

Fraus Regnorum exitium,

Artem illam regnandi, quam multorum error in fuco & fallaciâ ponit, Regnorum exitium vocabat; detegi tandem fraudes, hoc eſt, ſubtrahi fulcra, & Regna corruere. Sæpè non ſine ſtomacho miratus eſt & queſtus, Principes reperiri, qui dolo velint niti, aliudque verbis præferre quàm animo. Hoc verò nec Chriſtianum eſſe, nec nobile; multò minùs aut Regium, aut Cæſareum.

Ambitioſos præcipitat.

Ex Aulicis quiſpiam non genere illuſtrior, quàm Ferdinandi in ipſum amore, commendatitias ab illo popoſcerat, & verò gratiosè impetrarat. Reſciit hoc ex Aulicis alius, primario munere apud Ferdinandum, & eiuſdem fauore etiam nobilis, arbitratuſque eas litteras rebus ſuis obfuturas, clàm Aulæ Cancellarium adiit: quaſi ab Archiduce miſſus, ſignificat commendatitias poſſe quidem expe-

diri

diri ac tradi; at voluntatem Principis eſſe, vt ſuis illas litteris Cancellarius comitetur, viroque Principi, cui Aulicus commendaretur ſignificet, Archiducem commendatitias negare haud potuiſſe, ne, qui petierat, triſtis abiret; ceterùm gratiſſimum ſibi fore, ſi nullum faceret commendationi locum; non videri, quod Aulicus petebat, è re aut poſtulantis eſſe, aut poſtulati. Miratus eſt hominis verba Cancellarius: cumque candorem Principis noſſet, veritus eſt fraudem in Aulico. Ad Archiducem ſe contulit; quæ acceperat mandata, expoſuit. Vix æquè quiſquam vidit Ferdinandum commotum, ac eo tempore Cancellarius: *Ergóne*, inquit, *homo iſte fucatum me, fallacem, fictumq́ auſus eſt fingere! malo quouis in genere malè audire, quàm in hoc: has artes meus candor non*

non habet, nec habebit vmquam. Tu exequere, quæ dixi: ille munere ac Aulâ ſine morâ excedat. Nec in me, nec in meâ Aulâ dolum patiar, aut fraudem.

Candor non-offendit.

Si eos, quos familiariùs nouerat, ſciret aberrare; mirâ animi ſinceritate atque candore monebat: nihil diſſimulabat eorum, quæ in illis non probaret. Aiebat hoc eſſe ſuis prodeſſe, candidè agere. Morem hunc etiam cum ſummis viris Principibuſque tenuit conſtanter, nec tamen vllum vmquam ſibi reddidit admonitione offenſum. Nimirum quam monentis ſinceritas condit, nulli eſt amara correctio.

Contemptus honorum & Opum.

CAPVT XIII.

VIſus eſt cum Ferdinandi animo Deus certaſſe. ille honores

res contemnere, negligere: hic conferre, aggerare. Vt plurimos in illum Deus contulerit, ille tamen in contemptu perſtitit, nec æſtimauit, quos non ambiuit. Anno à Virginis partu 1627. coronâ redimitus, & chlamyde ornatus Cæſareâ, ſpectauit Pragæ è ſolio pompam, quâ, ipſo iubente, Bohemiæ Corona delata eſt Eleonoræ coniugi, ac Ferdinando Filio. Rem viſus eſt attentiùs contemplari & expendere. Ad conclaue cùm è templo ſe tuliſſet, cuidam familiari de totâ eâ pompâ hanc dixit ſententiam: *Gloriam omnem Regiam ac Cæſaream omnino videri ſibi comœdiam: interfuiſſe, cùm Academici iuuenes agerent in ſcenâ: interfuiſſe iam Coniugis ac Filij inaugurationi: vnum inter ſcenicos Reges ac iſtos ſe reperire diſcrimen, nec plura: illos horas aliquot, hos aliquot annos regnare: gloriam re non multùm differre,*

Regum gloria comœdia eſt.

ferre, differre aliquid temporis diuturnitate.

Cùm videret nouos quotidie hoſtes inſurgere, nouas ſuis coronis inſidias quotidie ſtrui, nouas machinas, vt è ſolio ipſe deiiceretur, fieri: *Tantíne*, inquit, *eſt diadema? ego verò, ſi quem Deus meliorem Imperio decreuit præficere, paratus ſum ſponte Sceptrum manu, diadema capite deponere.*

Meritò regnat qui ita ſentit.

Poſtquam inauguratus Cæſar Grætium Francofurto adueniſſet, dignam ſe protulit ſententiam: *Se Francofurti Imperij coronam ſuſcepiſſe, non vt ſuam, ſed vt Dei gloriam augeret, & commodo publico prodeſſet; quinimò ſe in ſui electionem conſenſurum non fuiſſe, niſi hunc finem præfixum habuiſſet.*

Recta Ferdinandi intentio in Imperio capeſſendo.

Honores, quos populi, Regibus exhibere ſolent, cùm eos penè triumphantes in vrbes ac prouincias inducunt, vno hoc titulo pro-

Honores parcè admittit.

probabat, ſibiq́ue exhiberi patiebatur, quòd eâ pompâ in populorum animis erga Reges excitetur veneratio, quæ facit, vt Magiſtratui libenter ſubſint. Ceterùm id quoque honoris genus ipſe infra ſe habuit, ac aliqnando recuſauit. Moderationis huius vltimum argumentum reliquit paulò antè quàm moreretur. Reuertentem ex Comitiis Ratisbonâ ciuitas Vienna, totaq́ue Auſtria, ſolemniori apparatu excipere decreuerat, & in promptu erant omnia; cùm ille conſuetâ modeſtiâ iuſſit, vt ne Proceres venirent in occurſum, quod facere & quidē ſplendidè conſtituerant, ſed eius aduentum in palatio, in quo ſalutaturus illos erat, prę́ſtolarentur. Ne tamen aut illi, aut ciues officia ſua deſpici putarent: *Seruent ea*, inquit, *præſtentq́, Romanorum Regi breui adfuturo.* Retuli ſuo loco Chriſtia-

næ moderationis exemplum, quo anno 1595. effundi ſibi obuiam Prouinciam, aliaque id honoris ſigna edi noluit, cùm adoleſcens annum agens decimumſeptimum Ingolſtadio Græcium reuerteretur, Prouinciarum gubernacula ſuſcepturus.

Eius fiſcus minimè attractiuus.

Iam verò opes aurumque ac quidquid mortales plerique ſuſpiciunt, & laborè ſummo quærunt, non modò contempſit ſemper, ſed planè irriſit. Ex ingenti auri argentique ſummâ, quę rebellium Procerum crimine ac pœnâ ad Fiſcum Regium deuolutâ eſt, Cæſar nihil ſibi rętinuit. Dixit non ſemel, eodem apud ſe loco eſſe aurum ac lutum. Niſi benè de Principe ac Republicâ meritis in laborum præmium auro argentoque ſatisfaciendum foret: ſe verò de metallis nec cogitaturum aliquando. Verùm cùm de penè profusâ

fuſâ Ferdinandi beneficentiâ dicam, tunc aperiam quo loco opes habuerit, & diuitias.

Mortificatio, & Pœnitētiæ.

CAPVT XIV.

CVm in Ferdinandum, hoſtes multi conſpirârint; à nullo ſibi æquè timuit, ac à ſeipſo. Siue hanc veræ gloriæ magis plenam, ſiue magis neceſſariam cenſuerit victoriam; in nullam æquè ac in hanc intentus fuit. Acerrimè in carnem ac animam ſuam pugnauit; multaque ceteris hōſtibus condonanda cùm arbitraretur, ſibi pauciſſima condonauit. Animo corporique aſſiduis laboribus, curis, moleſtiiſque exagitato domi rarò recreationem conceſſit; colloquia cum coniuge & Liberis à prandio ac cœnâ, quando eius *Aliis lenis, ſibi ſeuerus.*

eius opera bono publico neceſſaria videbatur, omnino breuia; oblectamenta cetera ferè nulla, niſi quæ vel in hoſpites beneuolentia, vel Aulæ conſuetudo imperaret.

Cur venationi indulgere ſolitus.

Semel, ac iterum quauis hebdomadâ ſeceſſit, venationi vel aucupio daturus operam, tum ex Medicorum præſcripto, vt valetudini conſuleret, ac ad labores rediret vegetior; tum ex ratione, quòd hanc voluptatem inter omnes maximè iudicaret innoxiam; tum verò etiam vt ſeſe cæli aërîſque iniuriis ferendis aſſuefaceret.

Senſuum moderatio.

Mira in ſenſus omnes, ac perpetua animaduerſio. Quod Iob olim prædicabat, planè fœdus pepigerat cum oculis, vt ne cogitaret quidem de Virgine. Fuêre, qui notarunt illum in mulieris formam, nunquam defixiſſe obtutum, & ſingulari ſtudio oculos in officio continuiſſe. Conſuetum

Viſus.

noſtro

noſtro tempore, cõclauia ac ædes *Odoratus.* magnatum odoribus ſuaueolentibus afficerę ad voluptatem: delicias huiuſmodi non admiſit vmquam Ferdinandus. Quod miniſtris cubiculi, & iis, qui iter facienti hoſpitia parabant, adeò notum & certum erat, vt ſi quid tale in tanti hoſpitis honorem à domino domus procuratum fuiſſet, ad illud difflandum diſſipandumque portas ac feneſtras omnes aperirent. Grauem naribus odorem ac fœtorem non modò, cùm poſſet, non declinauit operoſiùs, ſed cuidam ſuper ingrato odore quid excuſanti: *Non eſt hoc*, inquit, *neceſſe: odorum deliciis non tangor: fœtorem non magnopere auerſor.* Dum accumberet, cibo potuque planè vulgari contentus, non querebatur vel *Guſtus.* datum quod nollet, vel ſecus conditum ac vellet. Muſicum con- *Auditus.* centum inter epulas non excluſit,

imò procurauit ſanus & æger: non ſolùm quòd ſuapte natura eò ferebatur, ſed etiam, & multò magis, quòd ex eo vires animi ſentiret inſtaurari, & ſatiùs putaret audire quàm loqui. Ceterùm attentiores aures canentibus dabat, cùm ſacrum aliquid concinebatur, quàm cùm profanum.

Somnus ad menſuram. Somno non ampliùs dedit, quàm natura & neceſſitas exigeret. Certè horas non plures quàm ſeptem quieti tribuebat. Vltimis annis pituitâ ac grauioribus humoribus grauatus, frequenter vel dormitabat, vel dormituriebat, ſed ita cum ſomno luctabatur, vt plus à pugnâ cruciatus, quàm à ſomno cõmodi referret. Accidit, vt miniſter cubiculi, cui veſpere horam, quâ lumen inferret, & eum excitaret, præſcripſerat, mediam horam adiiceret, ratus Imperatori longiorem ſomnum eſſe neceſſarium.

ſarium. Improbauit factum, & vetuit, ne aut ille, aut alius poſthac ſimile quid auderet: *Non eſſe ſomno dandum, quod negotiis debetur: hac indulgentiâ moueri ſibi loco omnia, quæ agenda illo die diſpoſuerat.*

Corpus ieiuniis, flagellis, ciliciis caſtigare arbitrabatur neceſſarium, etiam iis, quos veſtit purpura. Extat in hanc diem flagellum multo conſperſum ſanguine, quo fluebat, cùm ſe cæderet. Maioris hebdomadæ feriâ ſextâ ſupplicationem cùm ſpectaret, plurimoſque in ſeipſos flagellis ſæuientes intueretur: Eleonoræ Auguſtæ, quæ aderat, affirmauit inuidere ſe illis, quibus eâ libertate ſeſe cædendi vti liceret, ſe aliquoties optaſſe illis miſceri, & verò etiam indagaſſe, quâ viâ in id ceteris ignotus deueniret; plus optaſſe, quàm potuerit aſſequi.

Corporis caſtigatio.

Optat ſe flagellantibus iungere.

Alio loco memini me ſcribere,

ſolitum illum cœnæ plurimum detrahere, quãdo ſacram ſynaxin voluit frequentare: diebus, qui Virginis Matris feſta præcurrunt, non modò ſibi, ſed Aulæ toti abſtinentiam indixit. Cilicio indutus eſt frequenter, iis vel maximè annis, quibus aut cælebs vixit, aut viduus. Nunquam aſperiùs carnem afflixit, quàm ſanctioris hebdomadæ feriâ quartâ, quintâ, ſextâ: tunc ieiunio flagella, flagellis cilicium, cilicio vigilias adiunxit, longioreſque orationes & lectionem.

Caſtitas.

CAPVT XV.

POſt aſſertas Ferdinãdi pugnas in carnem, facilè eſt eius Caſtimoniam ac pudicitiam conteſtari. Illis pugnis hæc paratur, præmium-

miumque ſeipſum edomantis eſt, corporis mentiſque integritas. Adoleſcens,eius ætatis decus longè pulcherrimum credidit eſſe Caſtitatem. Aulicũ neſcio quem, viam ad impudica monſtrantem, & vt perfrictæ frontis erat, opem ſpondentem, adhuc iuuenis, necdum matrimonio iunctus, iuſſit Aulâ excedere ac ſeruitio. Odiſſe ſe aiebat inter ſeruos, Veneris mancipia & Cupidinis.

Caſta eius Adoleſcentia.

Prouinciis præpoſitus & Regnis, cùm feminas audire ex munere teneretur, nullam vmquam ſolus audiuit, ne quidem Principem. Colloquio vel ſuam coniugem adeſſe voluit; vel petentibus aures dedit, cùm in publicum proditurus Aulam vniuerſam comitem & teſtem habuit. Ante coniugium nullam cognouit; viduus ſex annis, in ipſo ætatis vigore, ab anno videlicet ſuæ ætatis

Viduitas.

ſolitum illum cœnæ plurimum detrahere, quādo ſacram ſynaxin voluit frequentare: diebus, qui Virginis Matris feſta præcurrunt, non modò ſibi, ſed Aulæ toti abſtinentiam indixit. Cilicio indutus eſt frequenter, iis vel maximè annis, quibus aut cælebs vixit, aut viduus. Nunquam aſperiùs carnem afflixit, quàm ſanctioris hebdomadæ feriâ quartâ, quintâ, ſextâ: tunc ieiunio flagella, flagellis cilicium, cilicio vigilias adiunxit, longioreſque orationes & lectionem.

Caſtitas.

CAPVT XV.

POſt aſſertas Ferdinādi pugnas in carnem, facilè eſt eius Caſtimoniam ac pudicitiam conteſtari. Illis pugnis hæc paratur, præmium-

miumque ſeipſum edomantis eſt, corporis mentiſque integritas. Adoleſcens,eius ætatis decus longè pulcherrimum credidit eſſe Caſtitatem. Aulicũ neſcio quem, viam ad impudica monſtrantem, & vt perfrictæ frontis erat, opem ſpondentem, adhuc iuuenis, necdum matrimonio iunctus, iuſſit Aulâ excedere ac ſeruitio. Odiſſe ſe aiebat inter ſeruos, Veneris mancipia & Cupidinis. *Caſta eius Adoleſcentia.*

Prouinciis præpoſitus & Regnis, cùm feminas audire ex munere teneretur, nullam vmquam ſolus audiuit, ne quidem Principem. Colloquio vel ſuam coniugem adeſſe voluit; vel petentibus aures dedit, cùm in publicum proditurus Aulam vniuerſam comitem & teſtem habuit. Ante coniugium nullam cognouit; viduus ſex annis, in ipſo ætatis vigore, ab anno videlicet ſuæ ætatis *Viduitas.*

trigeſimo ſexto vſque ad quadrageſimum ſecundum, etſi neque ſtimuli neque occaſiones defuerint, eodem rigore vixit. Matrimonio iunctus ſic ſe habuit, vt pleniſſimam caſtimoniæ coniugalis fidem coniugi effecerit. Scio ab Auguſtâ dictum, eâ apud ſe integritatis in opinione fuiſſe Ferdinandum, vt vel cum puellâ deprehenſum in thoro, nefas crederet eum impudicitiæ damnare; obfirmatum validiùs eius fuiſſe animum in Caſtitate, quàm vt vicinâ eâ machinâ poſſet conuelli, aut moueri.

Cõiugium.

Honeſtatis amor.

Non linguâ magis quam auribus turpia excluſit; nullum ex eius ore verbum non purum, nullum fœdum; coram illo turpia effutire, aut quæ libidinem olerent, nemo planè vmquam auſus eſt. Si quando, vel vt conſuetudini daret aliquid, vel vt Aulam recrearet,

paſſus

paſſus eſt ab hiſtrionibus in ſcenâ agi, præmoneri curauit ſeriò, modeſtiam ne obliuiſcerentur; ſcirent ſe agere coram Cæſare, qui in Comœdiâ primas pudori ac verecundiæ tribueret; minas addi, ſi quid auderet quiſpiam.

Vt homini fieret offenſus, imò implacabilis, ſatis erat noſſe vel adulteriis obnoxium illum eſſe, vel concubinis. Neminem excuſabat, vel Sanguinis nobilitas, vel rerum gerendarum peritia. Conſtat etiam è Proceribus aliquem noxium repertum maluiſſe ſponte ſolum vertere, quàm iram caſti Principis experiri. Extant graues in adulteria ac inceſtus, & quæ ſunt alia libidinis opera fœdiora, ab eo latæ leges, & pœnæ capitales. In Iudiciis ſolitus in commiſerationem erga reos declinare, damnatos adulterij eâ gratiâ non eſt dignatus. Poſſem vindicis ſeueri- *Odium Turpitudinis.*

ueritatem comprobare exemplis, ſed non libet damnatorum famæ inſultare.

Patientia.

CAPVT XVI.

QVanta hæc in Ferdinando fuerit, vno poſſum argumento ſat probare. Tot ab Acatholicis impetitus iniuriis, tot ac toties ab hoſtibus iniqua & indigna perpeſſus, nunquam aut verbo quempiam acerbiùs incuſauit, aut animo commotus grauiùs indoluit. Mirati ſunt familiares, eſſe Ferdinando ſtomachum, qui ſilentio poſſet tam dura concoquere; non queri, non proteſtari, non expoſtulare. Non me fugit paulò altiùs fuiſſe eius animum tactum, cùm ab iis, à quibus minimè oportebat, obſtacula poni vidit, quo mi-

nùs

nùs Germaniâ totâ Catholicam Religionem reſtitueret. Verùm de his etiam temperatè locutum ſcio, vt non impatientiâ in aduerſarios, ſed commiſeratione in eos, quorum intererat, agi in querelas conſtaret. Arma ipſa non tractauit ex irâ in aliquem.
Aduerſariorum vicem dolet, non ſuam.

Grauiſſimum offenſæ genus, & toleratu præ ceteris difficile, verbis impeti ac traduci, ita tulit, vt nec ſentire viſus ſit. Fuêre ex eius Aduerſâtiis, qui impotentiâ animi indignis tantâ maieſtate verborum iniuriis illum ſanguinarium canem, cæcum nebulonem, homuncionem ac Ferdinandulum compellarunt; nouit hæc ipſe de ſe dicta, nec tamen indignatus eſt. Anno 1599. Grætij publicis in Comitiis Acatholici Proceres auſi ſunt amaris in præſentem verbis inuehi, quam ille vrgebat veræ fidei reſtitutionem, miſeram
Calumniis non mouetur.
Maledicos fert.

ac deplorandam perſecutionem, conſcientiæ tormentum duriſſimum appellarunt. Nonnemo (ille ipſe, cui nomine ceterorum ex officio loqui incumbebat,) adeò aculeatè, temerè, acerbè, atque impudenter in Archiducem debacchatus eſt, vt illos ipſos, qui eum ad liberè loquendum hortati fuerant, puduerit audaciæ. Ferdinandus & obloquentem patienter audiuit, & quâ pollebat poteſtate, cùm poſſet vlciſci, maluit patientiæ quàm potẽtiæ præbere documentum. Sat habuit, quam propoſuerat fidei reſtitutionem, conſtanter vrgere; maledicta & ſcommata animo tulit æquiſſimo.

Tot iam annos pertinaciter commota, belliſque inuoluta Germania, plurimi in lucem emiſſi ſunt libelli tenebris digniſſimi, quibus Ferdinandi nomen ac geſta

ſta indigniſſimè ſunt traducta: homines obloquendi libidine perciti ficta pro factis; falſa pro veris orbi obtruſêre. Videbantur non redarguendi modò, ſed grauiore animaduerſione monendi. Ipſe nec famoſis libellis commotus eſt, nec in auctores iuſſit inquiri, nec ipſa quidem aduerſariorum mendacia ſcripto optauit à quopiam confutari. Delatum eſt, hominem, qui ſe Catholicum dicebat, olim à Ferdinando & honoribus & opibus auctum, in vrbe Catholicâ editionem moliri libelli, qui plures in Cæſarem calumnias ac iniurias haberet. Æquiſſimum erat de ingrato homine pœnas exigere; ipſe nil actum vltra voluit, quàm editionem impediri. Viennæ aliquis multorum criminum reus Iudicum ſententiâ iuſſus erat multa pœnarum genera ſubire, ac ipſam poſteà

Exemplum clementiæ in maledicum.

mortem. Hic idem quia verbis mendaciſſimis criminatus Cæſarem fuerat; Iudices, vt abſciſsâ linguâ crimen lueret, pronuntiârunt. Venit ex more Iudicum ſententia ad Cæſarem recognoſcenda: is linguæ pœnam expunxit, & vetuit in ſententiâ memorari, quæ reus effutiuerat maledicta.

Iucunda patientia. Iuuat magnorum herôum minores etiam virtutum actus cognoſcere. Quotuſquiſque eſt, qui famulo perſæpè non iraſcatur, ac verbo ſaltem non exprobret negligentiam? Sæpè accidit, vt incuſantibus ceteris quorumdam in Cæſaris ſeruitio aut tarditatem, aut incuriam, ipſe non patienter modò tulerit, ſed etiam excuſarit. Vbi ceteri ſolent amarè indignari & iraſci, ille viſus eſt feſtiuè iocari. Venerat Pragam ex longo itinere: arcem ingreſſus poſuerat ocreas: & parata erat cœna. repentè

pentè vident nec calceos adeſſe, nec crepidas, cùm nondum adeſſent, qui impedimentis præerant. Ceteris indignè famulorum negligentiam ferentibus, ipſe nullo offenſi animi ſigno dato: *Accumbamus*, inquit, *menſæ: quid calceis opus aut crepidis? tempeſtas frigida non eſt.*

Conſtantia in aduerſis æquè ac proſperis.

CAPVT XVII.

NVbilum ac ſerenũ ſunt Mundi inferioris vices, cælum nunquam mutatur. Planè, qui Ferdinandum norunt, aſſerent cælo ſimillimum eius fuiſſe animum; illum proſpera & aduerſa infra ſe deſpexiſſe; nunquam turbatum, nunquam mutatum. Quâ conſtantiâ tulerit aduerſa; hiſto-

Aduerſis non deiicitur.

riâ totâ narratum eſt. Si cui enim Deus aduerſam fortunam irridendam vmquam obiecit, certè obiecit Ferdinando. Quæ eius vitæ pars moleſtiarum expers fuit? quæ Regna ſine aduerſariis aut adiit, aut retinuit? quoties à fide Principis, Prouinciæ & Regna excidêre? quoties arma aut malè adminiſtrata coniecere Cæſarem in anguſtias, aut hoſtium vi retuſa locum fecere calamitati? Eò non ſemel deuentum eſt, vt actum proclamaretur. Hæc omnia conſtanter tulit, nunquam deiectus, ſemper in ſpem erectus meliorum.

Inter admiranda numerari etiam debet, quod ſæpè in Ferdinando Conſiliarij ſuſpexêre. Eâdem tranquillitate animi, eâdem vultus oriſque ſerenitate perſtitiſſe poſt clades auditas, quâ antè fruebatur. Sæpè contigit, vt vno

menſe

menſe plurima eueniſſe aduerſa cognoſceret; malè pugnatum, factam rebellionem, vrbes ab hoſtibus occupatas. Credidimus ſaltem vulnus vulneri additum effecturum, vt cõmoueretur. Eâdem conſtantiâ ſecundum ac tertium excepit vulnus, quâ primum. Anno 1616. quindecim dierum ſpatio mortuus eſt Maximilianus frater; Maria Anna coniunx, quam oculis chariorem habuit, exceſſit vitâ; Gradiſcanum Præſidium à Venetis obſidione cinctum eſt; P. Villerius, cui à Confeſſionibus ſe ſuumque cor commiſerat, Româ (quò in causâ Religioſi ſui Ordinis à ſuperioribus miſſus fuerat,) rediens captiuus abductus, & in carcerem Veronæ detruſus eſt. Ictum ictui incurrentem excepit intrepidus. Non modò ſe non deiecit, ſed alios deiectos potuit erigere, hortatus, vt forti animo pate-

paterentur, quæ Deus immitteret exercitia virtutis. Primas duas proles, quæ chariſſimæ ſolent parentibus eſſe, tantùm illi licuit videre illicò à Baptiſmate extinctas. Nullum excidit ei aut verbum amarius, aut flebilis eiulatus: *Sat habeo*, aiebat, *meorum filiorum ortu & occaſu auctum in cælo eſſe numerum infantium, quorum ore Dei laus perficitur.*

Non extollitur proſperis.

Iam alteram fortunam, quam difficiliùs humanus animus ſolet concoquere, æquè conſtanter tractauit ac primam. Nullius felicioris euentus causâ elatus eſt animo, nullâ proſperitate intumuit. Cæſo ad Pragam in albo monte hoſte; recuperatâ Regni Bohemiæ Coronâ, ipſoque Regno; Pſeudo-rege Bohemiâ adiunctiſque Prouinciis excluſo; vultum haud mutauit. Sat habuit Deo publicâ ſupplicatione gratias agere; cete-

cæterùm gaudio vehemētiori non eſt viſus proſilire. Animi conſtantis hæc æquitas cùm Gabrieli Betlemio narraretur, ingens eius animo timor iniectus eſt. difficillimum fore contra hominem pugnare, quem nec aduerſa deiiciunt, nec ſecunda extollunt. Guſtauo Adolpho Sueciæ Rege in Lucenſi pugnâ interfecto, exiliere gaudio, quicumque cum Cæſare ſentiebant. plerique lætitiâ perfuſi hoſtibus inſultare: inclamare eâ cæde debellatum eſſe: nullum iam ſupereſſe timori locum. ipſe immutatus vnum dixit: *In humilitate progrediamur: demiſſè rem Deo commendemus.*

Ob conſtantiam inimicis terrori eſt.

Eò modeſtior, quò felicior.

Creditum eſt eò collimaſſe bella tot annos pertinaciter producta, tam firmos hoſtium conatus, vt Cæſarum ſeries tandem in Auſtriacâ Domo concluderetur; aliò transferendum aliquando ſce-

ptrum

ptrum & coronam; diutiùs quàm publicum bonum pateretur in eâ Familiâ perſtitiſſe Imperium; Ferdinando II. non ſubſtituendum III. Ratisbonæ Electorum ſuffragiis firmatum etiam hac vice eſt in Auſtriacis Imperium; Sceptrũ & Corona delata ſunt Ferdinando III. Audiuimus ipsâ die, quâ hic Romanorum renuntiatus eſt Rex, non vulgi modò ſed Procerum voces, hoſtibus inſultãtium concidiſſe machinas tot annorum labore inſtructas; exaruiſſe ſpem largâ non magis auri quàm ſanguinis profuſione irrigatam; irent, & Auſtriacæ potentiæ ac felicitati aduerſarentur; eſſe eum Cæſarem, qui vt ne eſſet, penè effecêre inimici, vt Germania tota non eſſet, aut eſſet bellis, peſte, fame exhauſta. Vnus Cæſar in effuſâ ceterorum lætitiâ viſus eſt moderatè lætari, nullum in aduerſarios

Semper ſibi ſimilis.

rios verbum, nulla exprobratio. Egreſſus conclaui, in quo Filius ſuffragia ad Imperium tulerat, ante aram poſitis genibus cum Simeone cecinit: *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine: ſecundùm verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei Salutare tuum. Quod paraſti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.* Actiſque Deo gratiis vultu, in quo nemo quid inſolentius videret, cetera proſecutus eſt, quæ ritus exigit diei illius.

Labores.

CAPVT XVIII.

Negotioſiſſimus Imperator.

OTium in nemine vmquam mortalium probauit, in ſe omnino nunquam eſt paſſus. Audiui Aulæ Cæſareæ Præfectum Leonardum Helfridum Comitem

tem de Meggau conteſtantem, ſe nunquam ad Cæſarem intraſſe, (intrabat autem ex munere frequentiſſimè) quin illum in opere deprehenderit, legentem, ſcribentem, audientem, orantem. Non ſine voluptate commemorabat, ſe à Deo inſigne beneficium accepiſſe, quòd labores amet, iiſque delectetur. Sæpè à prandio, aut à cœnâ, vix vltra quartam horæ partem ſibi indulſit, quam cum coniuge & Liberis ſuauiùs tranſigeret: illicò vt plurimùm ſeſe ad negotia publica & labores referebat.

Valens & ſanus conſultationibus adfuit, & præfuit ſemper. Cùm non rarò rerum, de quibus fuit agendum, aut multitudo, aut difficultas quatuor in deliberatione horas conſiliarios detinuerit, non modò non receſſit, ſed ceteris laborum grauitatem aut accuſan-

cuſantibus, aut moleſtiùs ferentibus, ipſe lætatus eſt occaſionem laboris vberrimam non defuiſſe. Solitum dicere accepimus, tribus rebus ſibi occupato tempus nunquam viſum longum, diuinis Officiis, conſiliis, venationibus.

Tria ei nunquam moleſta aut longa.

Libellos ſupplices ad ſe delatos (quos plurimos fuiſſe neceſſe non eſt dicere agenti de Cæſare) omnes ac ſingulos quotidie legit labore incredibili. Lectis ſuâ manu adſcripſit, quinā ad Cancellarium eſſent tranſmittendi. Vt conſtet, quâ curâ legeret; aliquando euenit, vt ſecretariis inter referendum nonnulla exciderent. Id notauit Cæſar, & quod illi omiſerant, felicitate memoriæ, quâ pollebat prorſus admirabili, ſuppleuit. Si diurna negotia tempus præripuiſſent, libellis cognoſcendis, diurno labori nocturnum addebat. Cuidam familiariori aliquan-

Labor propè incredibilis, ſed ſalutaris.

quando poſt cœnam ingentes libellorum faſciculos oſtendit, & adiecit: *Non priùs ibo cubitum, quàm hos legero & expendero.*

Vltimis annis viribus longè imminutus eſt, laboribus tamen æquè ſe tradidit ac iunior. Monitus non ſemel, temperaret ſibi vel paululùm à laboribus; minoris momenti libellos traderet aliis legendos; valetudini ſuæ conſuleret: magnificè reſpondit: *A Deo ſe poſitum in ſolio vt laboraret, non vt otiaretur; non poſſe Principem valetudini ſuæ parcere, qui publico conſultum velit: malle ſe ſibi deeſſe, quàm officio ſuo.*

Officium Principis.

Laboribus immoritur.

Pertinax hoc laboris ſtudium ad mortem vſque illi fuit. Eo ipſo veſpere, qui matutinum obitum præceſſit, libellos plurimos legit; plura conſtituit, ſuâque manu firmauit; nonnulla conſiliariis expendenda tranſmiſit; longas ad Re-

Regem filium litteras ſuâ manu exarauit. Planè, quod Imperatorem decere aiebat ille, ſi nō ſtans, laborans occubuit.

Venatum egreſſurus prouidit, ne publicis rebus obeſſet. Præcedenti die geminabat labores, ſubſcribebat quibus erat ſubſcribendum, efficiebatque vt die ſequenti eſſent, quibus aut ſcribæ, aut ij, qui erant à ſecretis, occuparentur. Veſpere reuerſus, ab his acta perluſtrabat, ſignabatque. Neque verò ipſam venationem curis publicis exemit. Semper vnum & alterum ex intimis Conſiliariis ſecum habuit, vt, ſi quid noui deferretur, cum his deliberaret: noui nihil ſi accideret, captatâ opportunitate cum his tamen aliquid publici commodi indagabat, verſabatque. *Negotioſum otium.*

Aſſiduitas aures dandi, ac reſpondendi iis, qui opem eius implora- *Faciles ad eum aditus.*

plorabant, mirum quantum illi laborem attulit; exantlauit tamen libenter æquè ac fortiter. Petentibus aures facilè prompteq́ue dedit; nullum reiecit, vel audiendi tædio victus, vel rerum expoſitarum inanitate turbatus. Cùm plures aliquando horas audiſſet, ad familiarem conuerſus: *Libenter*, inquit, *omnes audio: libentiùs audirem, ſi quæ afferuntur, publico bono aut priuato ciuium prodeſſent: grauius eſt inutilia quàm multa audire.*

Recreationes.

CAPVT XIX.

Excellit in Haſtiludiis.

ANimo recreando, corporiq́ue exercendo, ſuo tempore aliquid tribuebat. Adoleſcentior equeſtribus ludis, armorumq́ue tractatione delectatus eſt, & ſanè cum laude; plerumque enim ex certa-

certamine victor rediit, ac Iudicum ſententiâ inter concertantes excelluit, palmâ dignus & Coronâ. Cantu ac muſicis modis curas etiam lenire, & magno ſumptu Muſicos optimos conquirere, & aduocare ſolitus fuit, tum vt animo recreato publica faciliùs feliciuſque pertractaret, tum verò & maximè vt Muſicorum operâ & arte, Diuina in ſacris ædibus magnificentiſſimè peragerentur: id ſi aſſequeretur, benè pecuniam poſitam arbitrabatur vel plurimam, nihil vmquam nimium honori impendi diuino. *Muſicâ delectatur, præſertim ſacrâ.*

Scenæ ac theatro olim libenter interfuit. Verùm qui nèc recreari animum ſine pietatis augmento vmquam voluit, odit ſemper aut ludicras nimis, aut pudori pudicitiæque aduerſas comœdias. Libenter vidit in ſcenâ Alexium, Cæciliam, Auguſtinum, Marty- *Actionibus & Actoribus ſcenicis fauet, ſed grauibus.*

rem pro Religione fortiter occumbentem. Actorem ſi quem piè & cum plauſu egiſſe iudicauit, eum gratiâ, amore ac beneuolentiâ dignatus eſt complecti. Ex Academicâ iuuentute quoſdam inter Alumnos in ſeminariis à ſe erectis iuſſit haberi, quia egerant pro dignitate: alios aliis muneribus aut ornauit, aut iuuit. Scio nonnullos abſolutis ſtudiis à Cæſare fuiſſe ceteris competitoribus prælatos, & Sacerdotio aut munere magis opimo donatos, quia meminit olim eos Sancti alicuius perſonam decenter & cum gratiâ ſuſtinuiſſe.

Venationē iuſtis de cauſis amat.

Venationem & aucupium à primâ ad vltimam ætatem amauit. Iniecêre hunc illi amorem primò quidem Parentis exemplum, deinde Medicorum conſilium. Plurimum Venationi Carolus pater dedit; Medici hoc maximè ipſius

ipſius neceſſarium valetudini ſemper cenſuêre. Acceſſerat, velle ſe bellicis laboribus parem facere, ſi quando ferre oporteret; his autem ſimillimos eſſe ex venatione natos ille ignorat, qui neſcit venatoriam eſſe tyrocinium artis militaris. Addidit quartam aliquando ipſe cauſam, nec fortè improbandam. Multos in Regum Cæſarumque Aulis degere, quibus otium locum facit ad improba. Hos debere Cæſarem venatione occupare, ne deſipiant. Ceterùm ne hoc quidem recreationis genus ſibi indulſit, ſine commodo aliorum. Prædam ex venatione non modò in legatos Principeſque viros, ſed etiam & maximè in religioſas Familias tribuit. Ipſis in ſyluis penè erecto tribunali ruſticos audiuit, eorum cauſas cognouit, verbo & re conſolatus eſt. Hoc ille tempore, à feris illata damna inueſtigauit;

Vult eam multis vtilem, omnibus innoxiam.

Prudentia & gubernandi ratio.

CAPVT XX.

IN Regnorum Imperiique adminiſtratione, curâque populorum, ſublimibus ac planè diuinis principiis nitebatur. Fucatam ac ſubdolam Politicam, quâ hodie aliqui vtuntur, primo loco eliminabat à Prudentiâ. Non poſſe eos prudenter agere, qui dolo agunt, quique Deo & Religione abutuntur; deſipientis eſſe, Regna, quæ ab vno Deo dantur, artibus velle firmare, quas Deus odit. Ergò veræ Prudentiæ, veræque Politicæ fundamentum, honoris diuini tuendi amplificandique ſtudium ponebat. Antè cauēdum, ne quid Numinis gloria detrimenti patiatur, tum cetera diſpo- *Prima imperandi lex Dei honos.*

 nen-

nenda. Ratisbonæ ipſis Ianuarij Calendis viro cuipiam Religioſo familiariter dixit: *Placere ſibi, Ferdinandum Filium eſſe in Romanorum Regem electum*: & rationem addidit, *non quia Filium videret in ſolio, ſed quia in ſolio virum videret, cui regula regnandi imperandiq́; eſſet futura diuini honoris cura, & Catholicæ Religionis propagandæ Zelus, ſubditorum & patriæ ſalus. hæc eſſe veræ Politicæ artis laudanda principia.*

Gaudet Filium ex eâ imperaturum.

Quales cupierit Conſiliarios.

Conſiliarios pietate maluit quàm dote aliâ præſtare. Quæſiuit ille quidem viros, qui & ingenij acumine, & rerum experientiâ laudarentur; ſed maximè optauit, qui Dei cultu metuq́ue excellerent. Loquendi in ſententiâ dicendâ libertatem amabat. Inuenio propriâ Cæſaris manu ſcriptum; *odiſſe ſe in conſilio canes mutos: non probare, qui auctoritate cuiuſpiam abripi ſe ſinunt in ſententiam, quam cete-*

roqui

roqui non probant: amare, qui candidè, ſincerè, liberè, modeſtè tamen, enunciant, quod ſentiunt. Factum eſt non ſemel, vt dicentis libertatem non modò commendarit, ſed tuendam etiam ſuſceperit. Cùm enim è maioribus aliquis ægrè viſus eſt ferre libertatem, quâ minor oppoſitam in conſultatione ſententiam firmabat, tum Cæſar pro minore ſtetit, ſuâque tutelâ egit, vt & alij dicerent liberrimè.

In rebus grauioribus conſtituendis, & potiſſimùm cùm de vitâ alicuius ageretur, hanc tenuit deliberandi methodum. primò mentem animumque quauis perturbatione eximebat; tum Deum ipſe ſtudioſè conſulebat, pluriboſque & maximè Religioſos adhibebat deprecatores; exinde alienum conſilium prolixè ac patienter exquirebat; & plerumque in eiuſmodi rebus id conſtitue-

Methodus deliberandi de rebus grauioribus.

bat, quod plures cenſuerant; ſolitus dicere: *Securiùs eſſe conſiliariis adhærere, etiamſi aliquando euentus fallat, quàm ſuo vnius iudicio regi.* Si ad Conſiliarios referre, quod agebatur, non licuit, Deum cæliteſque tunc ardentiùs conſuluit. Vetuerat Viennenſis Magiſtratus, ne ciuium vllus in Hernals excurreret, è ſcholâ Lutheri magiſtros auditurus. Proceres Acatholici ægrè hoc tulêre; priuilegia, quæ iactabant, apud Cæſarem produxêre; non ſine graui ſenſu ſua iura lædi conqueſti ſunt. Quo tempore ſuam illi cauſam perorabant, piiſſimus Cæſar continuò cor, ſed occultè, Crucis ſigno muniuit, taciruſque Numen obteſtatus eſt, ne reſponſuro verbum elabi pateretur, quod vel Fidei veræ præiudicaret, vel Acatholicos acerbiùs perſtringeret.

Pia induſtria.

Cùm quid ſolito grauius in delibe-

liberationem veniebat, puta quod nouorum bellorum pericula inuolueret: non ſat habuit vnum conſiliariorum Collegium audire; ſed plura voluit dicere quid ſentirēt. Id dum ageretur aliquando in causâ Mantuanâ, propriâ manu ad Collegiorum Senatorumq́ue ſeu Concilij Pręſides ſcripſit: *Viderent ſeriò conſultores, quid ſuaderent, & de argumento grauiori id vnum ſtatuerent, de quo ſperarent poſſe ſe ad Dei tribunal interrogatos reſpondere intrepidos.* Sua verò hæc mandata toties voluit omnibus Conſultoribus prælegi, quoties ſuper eâ re deliberaturi conuenirent. Si negotium, de quo agebatur, Religionem ſpectabat, primò Theologos ex diuerſis ſcholis iubebat ſententiam dicere, imò & litteris conſignare, vt ipſe relegeret attentiùs: deinde Cardinales, Epiſcopos, alioſq́ue, quos Catho-

Regulam Conciliorum voluit eſſe Dei tribunal.

Theologos conſulit.

Cardinales & Epiſcopos.

licæ Religioni maximè addictos nouerat, in conſultationem vocabat: dicturos ſententiam monebat: *Religionem haberent præ oculis: ſuaderent, quod Deo Iudici poßent olim probare: ſe in eorum ſententiam ſecurè iturum; cùm doctos, pios, atque ex eo ordine ſelegiſſet, ad quem maximè Religionis tutela pertineret.* Hunc deliberandi modum tenuit, cùm de pace Saxonicâ actum eſt, de quâ alibi ſcripſi.

Deo reſponſuros.

Euênit aliquando, vt minimè expediret rem euulgari, quæ in deliberationem veniebat; tunc hac inceſſit viâ. Conſiliarios non ſimul iuſſit adeſſe, ſed ſeiunctos ſingulos, nec verbo, ſed ſcripto, ſententiam dare. Id autem eâ cautelâ egit, vt nemo poſſet ſubodorari, alium quempiam, præter ſe, fuiſſe conſultum. Hac deliberandi methodo duo eſt aſſecutus, vt & plurium mentem intelligeret, & nemo

Secretum ingenioſè procuratum.

nemo auderet rem euulgare; dum enim ſe ſolum ab Imperatore conſcium factum arbitrabatur, quiuis credidit euulgatæ rei culpam in ſe vnum eſſe deriuandam.

Charitas in proximos & inimicos.

CAPVT XXI.

QVi cupit ſcire, quâ in proximos Charitate flagrauerit, ſeriò recognoſcat labores ac pericula, quæ volens libenſque ſubiit, vt populos ſibi ſubditos ab Hæreſi ad veram Religionem retraheret. Nemo non amantiſſimus ſubditorũ feciſſet, & tuliſſet, quæ ipſe fecit ac tulit. Sermo erat aliquando de ardore, quo Prouinciarum Reformationem vrgebat. *Errant*, inquit, *Acatholici, qui me ſibi*

Salutem ſubditorũ Vita ſua antepoſuit. *inſenſum putant, Hæreſim inhibendo. Non odi illos, ſed amo: niſi amarem, omni ſolutus curâ ſinerem eos errare. Teſtis eſt mihi Deus, ſic illos à me diligi, vt meo etiam capite illorum ſaluti conſultum velim. Si ſcirem, meâ morte illos ab Hæreſi poſſe reuocari, volens libenſq; hac horâ carnifici collum denudarem, & feriendum præberem.*

Detractores odit. Nunquam proximo detrahere auditus eſt: ſi quem detrahentem audiuit, ægerrimè tulit, effecitque, vt ſentiret ingratum ſibi eſſe verbum, quo alterius fama lædebatur. Non modò viuentibus honorem integrum optauit, ſed etiam mortuis. Ne quidem illa coram ſe de mortuo traduci paſſus eſt, quæ ipſemet in viuo non probauerat.

Vt ſupplicio extremo afficiendi piè obirent ſatagebat. De eorum ſalute ſollicitus, quos crimina ad extremum ſupplicium egerant, vbi eos pœnam dediſſe cognouerat, interrogabat ſollicitè an Deo reconciliati obiiſſent? In

ani-

animas, quæ purgatorio igne torquentur, commiſeratione tangebatur ſingulari. Quoties aliquem è notis audiuit viuis ceſſiſſe, quoties conflictum factum inaudiit, illicò pro illis, militibuſque Catholicis ſuffragia per Sacra curauit; & ipſemet ardenter pro iis Deum orauit. Huc ſpectat, quòd grandem habuerit catalogum mortuorum, pro quibus quotidie Deum precabatur; Summorum Pontificum, Imperatorum, Regum Catholicorum, qui eius tempore vixerunt; conſiliariorũ item, qui ei ſeruiebant, & dum viuerent ſeruierant; item Confeſſariorum olim ſuorum; & quod magis mirêre, priuatorum Religioſorum; quos amauit, & à quibus ſe dilectum fuiſſe exiſtimauit.

Vita functos iuuabat ſuffragiis.

Eximius eius in proximos amor, maximè in hoſtes & aduerſarios exarſit. Rem admiratione digniſ-

digniſſimam. Quo tempore plurimi domi foriſque in ipſum coniurauerant, ille me audiente aſſeruit, nullum eſſe in terris, cui malè vellet. Cùm tot ſe eius inimicos profeſſi ſint, ipſe nunquam ſe alicuius inimicum profeſſus eſt, nec fuit. Ex iis, qui in Ferdinandum arma tulerunt, fortè omnium acerrimus hoſtis fuit Guſtauus Sueciæ Rex. De hoc poſt Lipſienſem pugnam, quâ Tillius à Guſtauo cæſus eſt, cùm eſſet ſermo, ac aliquis, quàm aptè aciem diſpoſuit, narraret: ſubiecit Ferdinandus: *Inſignis eſt Princeps, ac peritus Belli Dux: doleo illum malam cauſam propugnare.* Ita hoſtem Cæſar amauit, vt laudem non inuiderit illi, vbi eum crediderit meruiſſe.

Hoſtes non odit.

Imò laudat.

Augebantur in dies mala, bellaque bellis innaſcebantur, quæ tamen cùm paucorum auctoritate ſuſtentarētur, fuerunt qui ſponderent

derent poſſe ſe ac velle rebellium capita, auctoreſque malorum tollere. Vnum hoc vnus eorum petebat, vt, ſi re benè geſtâ, contingeret ipſum aut capi, aut occidi, Cæſar vxoris ac liberorum curam aliquam ſuſciperet. Reſponderi homini curauit; *Hoc neque Chriſtianum eſſe, neque Cæſareum: acturam ſe publicè, & armis ſuam cauſam, quæ iuſta eſt, defenſurum: euentum & reliqua omnia ſe Deo commiſiſſe, & ſemper commiſſurum.* *Virtute volebat vincere, non dolo.*

Narrabat aliquis, & Cæſare ipſo, & aliis è Proceribus Auliciſque non paucis audientibus, in proximâ pugnâ à milite Cæſareo, Duci exercitus aduerſantis plumbeâ glande brachium fuiſſe traiectum. Ex Aulicis vnus ſubintulit, erraſſe militem illum, & quidem grauiter; debuiſſe vicinum cor traiicere, non brachium. Ad hunc non ſine ſtomacho Cæſar: *Obſecro,* *Mira bonitas.*

cro, inquit, *quâ conſcientiâ proximo tuo tam grande malum audes optare?* Non poterat amantiùs quid loqui de amico., quàm de inimico locutus eſt.

Hoſtes, & ipſos rebellionis auctores reſipiſcentes facilè in gratiam recipit.

Facit hæc eximia facilitas, quâ ex hoſtibus tot in gratiam recepit, quot veniam poſtularunt; non modò è plebe, non modò ex Equitum ac Baronum Comitúmve ordine, ſed etiam è Principibus, ipſiſque rebellionis auctoribus, profeſſus publicè in neminem ſe odio ferri, optare vt omnes reſipiſcant. Principem Anhaltinum, in Frederici Palatini exercitu contra Cæſarem quondam legatum, non modò beneuolè, ſed etiam honorificè excepit reſipiſcentem. Iuſſit enim, mirantibus ne dixerim an indignantibus, qui aderant? menſæ eidem accumbere, cui ipſe cum liberis accumbebat. Frederico Palatino, qui Bohe-

miæ

miæ Regnum inuaſerat, qui Ferdinandi coronam ſuo, filiique capiti per ſummum ſcelus impoſuerat, veniam obtulit, & verò in magnam ditionum partẽ reſtituiſſet etiam, niſi nouo ſcelere ſe Guſtauo Adolpho Sueciæ Regi in expeditione, in quâ etiam occubuit, contra Cæſarem adiunxiſſet. Norunt omnes, & alibi retuli, eamdem veniam Carolo Frederici filio obtuliſſe, & verò fuiſſe daturum, ſi adoleſcens voluiſſet Cæſaris clementiam experiri.

Iam quos ſemel in gratiam poſt errorem recepit, ſic amauit, vt nunquam viſus ſit recordari hoſtes illos aliquando fuiſſe. Multis antiquos honores reſtituit, multos maioribus ac nouis auxit. Scio clementiam tantam fuiſſe illi vitio ab aliquibus datam. Hinc illa: præſtare Auſtriacos lædere, & veniam petere, quàm nunquam offen-

Immemor offenſæ beneficia rependit.

fendere; meliori loco apud illos eſſe aliquando malos, quàm ſemper bonos. Verùm propria Principum virtus eſt Clementia. Hâc maximè ad Deum accedunt, qui ſæpè hominem altiùs eleuat reſipiſcentem ac pœnitentem, quàm eos, qui nunquam deliquerunt.

Humanitas & Benignitas in omnes.

CAPVT XXII.

HAnc verò etiam hoſtes ſoliti ſunt in Ferdinando deprædicare. Scio ex hoſtiũ caſtris aliquẽ veniſſe Viennam, vt celebrẽ apud ſuos Cæſaris Humanitatem videret, & præſens experiretur. Nemo illum adiuit, qui ab illo digreſſus à Benignitate eum non commendarit. Referam alibi præclarum Colo-

Laus Principe digna.

Colonienſis Antiſtitis & Electoris de Cæſaris virtute teſtimonium. Hîc vnũ ex illo decerpam. Sapientiſſimus Princeps Ferdinandi Humanitatem cùm laudaret, eam eſſe aiebat, quæ mortalium corda raperet, timidos erigeret, perturbatos tranquillaret, ſolaretur afflictos, nullum à ſe triſtem pateretur abire.

Percrebuerat Cæſarem ſupplicationibus Styræ, Welſij, Laureaci, Lincij interfuturum. Vndequaque accurrêre ad vrbes ruſtici nuper tumultuati. Vidêre Cæſarem inceſſu, vultu, oculis Humanitatem & beneuolentiam veluti ſpirantem; eâ victi captique exclamârunt, ſe verò nunquã fuiſſe attentaturos, quod attentârant, ſi ſemel ante Cæſarem vidiſſent: illum ipſam eſſe Benignitatem. *Eum qui vidit, odiſſe non potuit.*

Non fuit neceſſe molles ad eum captare aditus: faciles aures dabat, *Faciles ad eum aditus.*

bat, & horâ, quâ potuit fieri, venientibus maximè opportunâ. Loquentes, plures perſæpè horas audiuit non modò ſine nauſeâ aut tædio, ſed ſereno vultu ac planè ridēte. Non rarò negotiis expeditis, pro quibus fuerat cōpellatus, familiariore ſermone ſolitus fuit homines alloqui: de rerū ſuarum conditione, de filiis, de patriâ ſciſcitari. Dixiſſes parentem cum filio, aut fratrem agere cum fratre; tantâ Cæſar cum ſubdito agebat Humanitate. Sanus ſtans, gladio aut menſæ nonnihil innixus audiuit; quando per morbum ſtare non potuit, iuſſit perſæpè etiam ei, quem audiebat, ſedem dari, maximè Confeſſario, ac Sacerdotibus.

Si quis è nobilibus, aut Eccleſiaſticis, antè vel facie vel famâ notus, peregrè aduenïſſet, ac, vt ſolet contingere, Cæſari in Aulâ, alióve in

Vltro ſalutabat.

in loco occurriſſet; ipſe illicò viſum porrectâ manu excipiebat, verbis benigniſſimis ſalutans. Solent Cæſarem in vrbes ingredientem Senatores ciuici ſub vmbellâ ad Sacram aut Regiam ædem deducere. Mirati ſunt his occaſionibus Ferdinādi benignitatem permulti. Totâ aliquando viâ viſus eſt humanè cum Senatoribus vmbellam deferentibus conuerſari: qui vrbis ſtatus, quæ ciuium conditio, quæ rerum eſſet facies? Cùm è miniſtris potioribus aliquem, aut ex familiaribus, decumbere ex morbo cognouit: quotidie miſit, qui ſuo nomine ſalutaret, referretque quî valeret; imminueretúrne mali vis, an augeſceret? Adhæc ſui corporis Medicos ad eoſdem deſtinauit, iuſſos ægroti valetudinem procurare diligenter. Neque verò Humanitatis hæc officia in eos modò, qui in vrbe

Comis & affabilis.

Maximè humanus in decumbentes.

vrbe eſſent, exhibuit, ſed in eos etiam, qui perſæpè ab vrbe decumbebant remotiſſimi; teſtes Cardinalis Pazmani Strigonienſis Archiepiſcopus, Nicolaus Eſterhaſi Comes Palatinus Vngariæ, & alij complures.

Humanitas eius Maieſtatem non minuit.

Ceterùm eximia hæc Humanitas, morumque facilitas, non peperit contemptum Principis apud populos, ſed planè cum amore exiſtimationem auxit. Non enim deiiciebat ille maieſtatem, cùm benignitatem induerat; temperabat hac illam, ſed non opprimebat. Hinc factum aliquando, vt eosipſos, quos humanitate ad loquendum inuitabat, maieſtate faceret elingues. Scimus Tartarorum Regis Legatum in conſpectu Cæſaris poſitum obmutuiſſe: interrogatum deinde ab interprete, qui ita hæſiſſet ſuauiſſimo coram Principe? reſpondiſſe, fulgore

gore ſe fuiſſe victum, quo Cæſaris maieſtas emicabat.

Iuſtitia cum Clementiâ.

CAPVT XXIII.

ANſelmus Caſimirus Archiepiſcopus Moguntinus & Elector litteris 23. Maij ann. 1637. datis, Ferdinandũ Iuſtitiæ in Romano Imperio conſeruandæ cupidum ac Zeloſum, eiuſdemque tutorem commendatiſſimum appellat. Et ſanè hac virtute Regna maximè ſtare cùm intelligeret, nihil æquè optauit, ac ſuum cuique ius aut reddere, aut tueri. Cum iure fuit agendum, in vnam æquitatem intentus, nec affinitatem, nec dignitatem, nec auctoritatem partium reſpexit. Fruſtrà fuit illi aut potentiam alterius, aut ſpem ſuam obiicere, ſtetit contra omnia

Illuſtre teſtimonium.

omnia immotus, nec inclinauit, niſi quò Iuſtitia trahebat. Venerat ex Italiâ Viennam nobiliſſimi feudi ac opulenti gratiâ Princeps aliquis. Huius probitate ac ſuauitate delectatus Cæſar, agebat cum eo familiariter, & verò beneuolentiâ eum etiam proſequebatur non vulgari. Occupato Cæſaris animo, vix dubitandum videbatur, quin Principi adiudicanda eſſet cauſa. Diſcuſſis libratiſque partium rationibus ventum eſt ad ſententiam: Cæſar contra Principem pronuntiauit. Quò plus id aliqui mirati ſunt, eò omnes magis Cæſaris Iuſtitiam extulerunt. Fuit, qui ſciſcitaretur à Cæſare, quâ ratione in poſterum cum eo Principe eſſet acturus? reſpondit: *eâdem, quâ ante latam ſententiam. Nec mihi licuit propter familiaritatem ab æquitate diſcedere: nec illi licet Iuſtitiæ ſtudium interpretari*

Studio iuſtitiæ amicitiæ lex non offecit.

ri

ri mei in ſe amoris decrementum.

Rakerſpurgi facto tumultu 5. Februarij 1608. occiſus eſt Georgius Bamffius Baro Vngarus. Bamffij mortem è gente Vngarâ aliqui imputarunt præſidiarij militis Præfecto. Poſt dies non multos horribili incendio penè tota Ciuitas conflagrauit; & ſi famæ fides habenda eſt, non abſimilis clades magnæ parti Styriæ imminere videri poterat, niſi Ferdinandus in Præfectum grauiùs animaduerteret. Fuêre ex Conſiliariis, qui ſuggererent Principi, capite mulctandum Præfectum, vt parti læſæ fieret ſatis, malùmque arceretur, quod grauiſſimum ab illis toti Prouinciæ imminebat. Reſpondit is: *Ego verò non patiar necem Præfecto inferri, ſi meritus non eſt: ad iniuſtitiam me minæ aut pericula non adigent; non, ſi Prouincia tota ſit exurenda; non, ſi cum vxore ac*

Sanguine innocentis nec Regna redimenda.

liberis ad mendicitatem ſim redigendus.

Cautus, ſi de alicuius vitâ ageretur.

Quoties cauſa criminalis diſcutienda fuit, tardè pronuntiauit: iuſſit à Iudicibus perpendi; referri ad ſe circumſtantias omnes; iterum ac tertiò cauſam recognoſci; demùm à religioſis Familiis precibus apud Deum agi, ne erraretur. Latam Ratisbonæ militari more ſententiam in eos, qui Fridlandicæ conſpirationis participes habebantur, reuocauit ad incudem: tertiò ac ſæpiùs recognouit cum ſuis; modò per ſe, modò per alios diuinum lumen à Deo popoſcit. Si quâ in re probauit illud, Feſtina lentè, in iure dicendo ac pronuntiando probauit.

Vinum & oleum.

Ceterùm quotieſcumque vidit nullum aut publico bono, aut priuato imminere detrimentum, Iuſtitiæ rigorem Clementiæ ſuauitate temperauit; exceptis vnius gene-

generis delictis, cap. 15. memoratis. Vix vnquam latam in reos ſententiam præteriit à ſe non imminutam ac mitigatam. Modò genus commutauit ſupplicij, modò locum, modò tempus. aliquando partem pœnæ ſuſtulit: aliquando totam. Quod potuit vni tantùm perſonæ adſcribi, noluit pluribus imputari. Notam familiis non iuſſit ex eo, quòd aliquis ex iis, etiam læſæ maieſtatis, reus eſt habitus. Nec parentum crimina filiis, nec filiorum parentibus: rurſus nec vnius fratris delicta alteri cenſuit nocumento eſſe debere, aut probro. Cuiuſdam Rei, cui vita non potuit condonari, filios ita ſolatus eſt, vt diceret patris crimen illis fraudi non futurum. addidit, ſe illis futurum parentis loco, ſi ipſi ſe gererent vt deceret. Vt plurimum laborauerit, ne Iuſtitia læderetur; vt ſæpè dixerit: *Malle* *Non poteſt Princeps noſſe omnia.*

mori, quàm iniuriam alicui inferre: fortè tamen non eſt aſſecutus, vt in aliquo ex Tribunalibus nunquam ſit peccatum. Hoc poſſum aſſerere, à ſciente ac volente non eſſe permiſſum. Nemo Principum poteſt omnia noſſe: etſi oculos apertos ſemper gerat, multa illum neceſſariò latent.

Liberalitas ac Munificentia.

CAPVT XXIV.

Principum liberaliſsimus. SVperfluum videri poterit, hanc velle de Ferdinando conteſtari. Conſtans eſt opinio, vix in Romano ſolio aliquem ſediſſe, beneficentiæ laude cum Ferdinando comparandum. Si, quàm multa illius liberalitas in homines effudit, tam multa vellem hîc recenſere, non

non ego magis ſcribendo excederem, quàm ille nonnullis viſus ſit excedere donando. Magni nominis vir inter Aulicos facetè ſolitus eſt dicere, optandum è capitalibus duobus vitiis, Auaritiâ & Irâ, aliquid ineſſe Ferdinando. Nimirum & patiens vltra fidem, & munificus præter modum viſus eſt. Cùm nullum benefaciendi ac donandi finem fecerit, adhuc ſuo animo munificentiæ cupidiſſimo non videtur planè ſatisfeciſſe. Lepidè iocatus aliquando, gratiſſimum ſibi futurum dixit, ſi nouam copioſamque auri fodinam eius in terris Deus aperuiſſet, non ſibi vt opes aggeraret, ſed vt eſſet præ manibus, quantum alij peterent, quantum ipſe optaret dare. Non addam hîc plura de eius Liberalitate aut Munificentiâ, quam non tam demonſtrare, quàm tueri neceſſe habeo. Si quid enim in

Minus & minimè cupidus.

Quem in finem aurum appetiuerit.

Penè prodigus ab aliquibus habitus.

illo vllus reprehendit, prodigas ac profuſas largitiones accuſauit. Donatum eſſe vltra vires; donatum vltra meritum; locupletatas Religioſas Familias, Clerumque ditatos milites ac tribunos; auctos in immenſum opibus cōſiliarios; interim æs alienum non eſſe diſſolutū; creditores fraudatos ſuo; pauperibus, viduis, pupillis ſatis non eſſe factum.

Non tamen fuit. Non eſt hîc animus apologias ſcribere. Quod attinet ad largitiones, quibus æris alieni ſolutionem criminantur impeditam, hæc habeo quæ dicam. Non ita eſſe neglectum æs alienum, vt omnino ſibi aliqui perſuadent. Scio rationes magnas diſſolutas eſſe vel Bonis attributis immobilibus, vel pecuniâ numeratâ. Adhæc Pragæ anno 1628. mandauit Ferdinandus, vt ex Camerâ Bohemicâ quotannis florenorum millia omnino

nino quinquaginta eò traducerentur, vt iis, qui olim Rudolpho aut Matthiæ Cæſaribus inferiori in ordine inſeruierant, ſatisfieret, quocumque tandem titulo iis ius eſſet. Nec ſecus actum in aliis Prouinciis, quàm in Bohemiâ. Quoties delatum eſt verè egere aliquem, & rationes in Camerâ habere, toties reſcriptum, vt ſatisfieret.

His omiſſis, video æquè debuiſſe Cæſarem, quas vocant, largitiones facere, ac antiquum æs alienum diſſoluere; imò illud huic fuiſſe præferendum. Fuêre tempora, quibus non priuata modò, ſed publica omnia ſubiêre diſcrimen; armis erant tuenda; milite erat opus in campo; prudentibus domi conſiliariis. Illi manu, hi prudentiâ & conſilio, Prouincias ac Regna Principi; vineas, agros, domos, prædia, arces priuatis de-

bebant tueri. Non debuit largitionibus & hos & illos, ſibi ac rebus ſuis, ſuorumque populorum, Cæſar obſtringere? Quid ſi, quas vocamus largitiones, dixerim fuiſſe maiori ex parte ſtipendia? criminabitur quis ſoluta ſtipendia militi, dum illo opus eſt, nè ſignis excedat, aut ad hoſtem ſe conferat? Nam quæ ſunt Clero ac religioſis Familiis hoc tempore attributa, planè neceſſaria fuêre. Hoc armis agebatur, vt Hæreſi è Prouinciis, in quas etiam contra Imperij conſtitutiones vel irrepſerat, vel inducta fuerat, pulsâ, vera & Catholica Religio reſtitueretur: non debuit iis de victu proſpici, qui ſuo ſudore ac laboribus animarum ſaluti operam erant daturi? vt prætercam, occupata quondam ab Acatholicis Eccleſiaſticorum bona, æquum fuiſſe aliquo iam modo compenſari.

Non

Non excurram longius. Ex iis, qui à Ferdinando opes ac dona accepêre, plurimi ſunt doctrinâ & pietate laudatiſſimi; ex his nemo, non dicam petiiſſet aliquid, ſed nec oblatum à Ferdinando ſuſcepiſſe, ſi iniquè factum exiſtimaſſent, ære alieno præterito, largitiones explicatas facere.

Amor ac Beneficia in Clerum, ac Religioſas Familias.

CAPVT XXV.

OCcaſionem omnem Clerum & Religioſas Familias exornandi auidè arripuit, nec minùs dignitati eorum & commodo conſuluit, quàm pater amantiſſimus filiorum. Clero parœcias, illiſque adiuncta Sacerdotia in Bohemiâ, ceteriſque Auſtriacis Pro- *In Clerum ſacularem.*

uinciis penè innumera reſtituit. Vt reſtitueret,ſummo ſuo labore, ſumptu, periculo Acatholicis eripuit. Canonicorum Collegia plurima,& Viennenſe imprimis,nouis trāſcriptis opibus auxit. Quatuor fundandis in Bohemiâ Epiſcopatibus dotem conſtituit. Pragenſem Archiepiſcopatum,quem Ferdinandus Primus inſtaurauit, Secundus annuis florenorū quatuor ac viginti millibus appoſitis locupletauit. Damna,poſt Huſſiticam Hæreſin diſſeminatam, Clero in Bohemiâ illata,magnificâ largitione compenſauit. Strigonienſem in Vngariâ Primatum exſoluit onere, quo viginti quotannis florenorum millia ad Nouæ Arcis præſidium cogebatur pendere. Eidem olim à Stephano Rege, Sanctimoniæ famâ illuſtri, conceſſam, poſteà temporum iniuriâ aliò deriuatam, quadrageſi-

In Pragenſem Archiepiſcopatum.

In Strigonienſem.

mam octauam partem (Biſetum vocant) auri argentique, quod ex Vngaricis fodinis eruitur, reſtituit. In Auſtriâ ipſo ſui regiminis exordio Statui Eccleſiaſtico quadraginta florenorum millia, Principi gubernanti quotannis iam pendi ſolita, ſponte remiſit. Mortuo aliquo Epiſcopo vel Prælato, tam in Vngariâ quàm in Auſtriâ, antecedentes Reges & Archiduces ſolebant mobilia relicta (quæ ſpolia vocabantur) vſurpare, & de iis ad libitum diſponere: Ferdinandus nihil horum attingere, ſed ſucceſſoribus Eccleſiaſticis relinquere voluit. Vt omittam intereà impenſas in Templis reparandis, in Sacerdotibus alendis, in clericis particularibus ſubleuandis, aliiſque id genus quàm plurimis, non beneuolè magis quàm liberaliter factas. *In Prælatos Auſtriæ & Vngariæ.*

Iam Religioſis è Familiis nulla *In Religioſorum Ordines.*

eſt, quæ Cæſaris in ſe amore iure non glorietur; nulla, quæ ei plurimum ſe debere nõ fateatur. Olim in ſuis Prouinciis receptas, vel antiquo ſplendori reſtituit, ſi exciderant; vel florentes, domiciliis auxit. Plures primus ipſe induxit in Auſtriam, ac Bohemiam, Styriamque Clericos Regulares S. Pauli, Camaldulenſes, S. Franciſci de Paulâ cœnobitas, Carmelitas diſcalceatos ſexus vtriuſque, S. Auguſtini reformatos Eremitas, Benedictinos è Monte ſerrato ab Hiſpaniâ huc profectos, Seruos B. Virginis, Congregationis Hibernicæ Franciſcanos. His autem, aliiſque, aut ex integro cœnobia fundauit, aut ab aliis fundata ſplendidè iuuit.

Singulariter Ordines illos coluit, quos ſuis inſiſtere Inſtitutis aduertit, nec à Maiorum ſuorum virtute deflectere. Horum preces fre-

frequenter apud Deum expetebat: hos habebat familiariùs, ſolitus etiam aliquando penes illos prandere: his optabat benè affectos, non modò qui ſibi erant, ſed etiam qui Filio ſucceſſuro à conſiliis erant futuri. Horum perſæpè prædicauit ſe orationibus debere felicitatem ſuam, ac ſingulare, quod erga ſe experiebatur, Dei patrocinium.

Quia, Orbe vniuerſo iudice, tenerrimè Societatem IESV dilexit, exigit hic locus, vt grati animi in argumentũ peculiaria quædam eius in nos beneficia commemorem. Erexit Societati IESV noua domicilia non pauciora quàm decem. Domos Profeſſas duas, alteram Viennæ, alteram Pragæ: Domos Probationis totidem, Leobi, & Viennæ. Collegia ſex, Labacenſe in Carniolia, Clagenfurtenſe in Carinthiâ, Gori- *In Societatem IESV.*

tienſe

tienſe in Foro Iulio, Kuttenbergenſe & Lithomericienſe in Bohemiâ, & in Sileſiâ Glogouienſe. Alia plurima aut ab aliis iam fundata & erecta, aut vt erigerentur, adiuuit. Collegij & Academiæ inſtitutæ tam Græcij à parente Carolo, quàm Pragæ ab Auo Ferdinando I. vectigalia cenſuſque annuos in duplum, aut etiam triplum auxit. Inſigni ſubſidio iuuit Paſſauienſe, quod Leopoldus Archidux frater, Lincenſe & Brunenſe, quæ Matthias & Rudolphus Cæſares fundauerant: ſimiliter in Morauiâ Olomucienſe, Iglauienſe, & Znoymenſe; Zagrabienſe in Slauoniâ, Iaurinenſe in Vngariâ, Fluminenſe in Iſtriâ, Tergeſtinum ad mare Adriaticum; in ſuperiori Auſtriâ Styrenſe, & in aliis regionibus alia, vt ſuo loco adnotaui. A Societate ipſe parentum ac ſuâ voluntate litteris

&

& pietate inſtitutus; ſuos fratres & filios ab eadem voluit inſtitui. Sibi ac liberis omnibus, è Societate homines, à confeſſionibus & concionibus qui ſeruirent, elegit; eoſdem quotidie ſibi ac ſuis ad aras in aulâ voluit operari; eoſdem deprecatores apud Deum accedere, cùm grauiùs aliquid immineret, ad ipſos diuertit frequentiſſimè: familiariſſimè cum iiſdem ſæpè pranſus, ac cœnatus, nullam omiſit eum Ordinem vel tuendi, vel exornandi occaſionem. Vulgò etiam iactatum eſt, Ferdinando tangi oculos & pupillam, cùm Societas tangeretur; non poſſe vllum Societatis hoſtem cenſeri, qui Ferdinandi hoſtis non eſſet; qui Ferdinando benè vellet, eum benè velle Societati.

Ferdinando Filio 3. Maij anno 1634. in caſtra proficiſcenti, primo loco, & quidem ſponte ac motu

Societatem Ieſu Filio Regi impenſè commendat. motu proprio, Societatem ardenter commendauit. Reſpondenti opus non eſſe commendatione, cùm eam ſponte amaret æſtimaretque; ſubintulit: *Imò verò illam tibi iterum, & etiam atque etiam commendo. Protegas illam non minùs contra hoſtes apertos, quàm contra fictos amicos. Decurſu temporis deprehendes multos in eum Ordinem amorem iactare, qui non amant, & tamen deberent.*

Eius Societatem ingrediendi deſideriũ. In eiuſdem commendationem dixit aliquando: *Si liber eſſem, vt fratres mei hodie ſunt, Societatem* IESV *omnino ingrederer.* In eiuſdem laudem, reuerſus Francofurto Græcium iam Cæſar, & in Collegij refectorio à Ioanne Carolo primogenito, dulciſſimæ & feliciſſimæ memoriæ, & Ferdinando Erneſto hodie Cæſare, filiis, eleganti oratione ſalutatus, inquit: *Spero meos filios Societatem amaturos. Si egerint, felices erunt ac beati.* Quid mul-

multa? dignatus non ſemel eſt eam matrem ſuam compellare. Femina quædam vulgârat in Aulâ Hiſpanicâ, hominem è Societate, in Cæſaris Aulâ Confeſſarij munus obeuntem, auſum eſſe puellam ad ſtuprum vrgere, & eum hoc nomine à Cæſare iuſſum Aulâ exulare. Id ab Hiſpaniâ ad Præpoſitum Societatis Generalem; ab illo ad Cæſaris Confeſſarium; ab hoc per litteras ad Cæſarem ipſum deuênit. Cæſar Confeſſarij litteris in hæc verba ſuâ manu reſcripſit: *Reuerende in Chriſto Pater. Remitto R. V. mendacium mendaciorum omnium mendaciſſimum. Quod quidem riſi, ſed ſimul totus excandui. Et ſi R. V. in hoc puncto, ſeu mendacio, à nobis teſtimonium in contrarium petierit, non detrectabimus ad conſeruandam bonam famam Matris noſtræ Societatis in ampliſſimâ formâ extrà dare. Seruet Deus Societatem cum V. R.*

Societatem Ieſu matrem ſuam appellat.

Eius honorem defenſum cupit.

cuius

cuius precibus & SS. Sacrificiis me totaliter commendo. Eberſtorffij 17. Septembris, 1633. R.V. in Chriſto filius, Ferdinandus. Nullum deberem finem facere beneficia Ferdinandi in nos deprædicandi, quia ille nullum vnquam finem fecit benefaciendi. Sed quando inſtituta breuitas plura non patitur, caput hoc codicilli parte claudam. Sic ergo iuſſit in eo ſcribi: *Quia ad hæc omnia* (egerat de reſtituendâ ac ſeruandâ Fide Catholicâ) *vtile præ ceteris medium eſt, Eccleſiaſtici ordinis viros ac Sacerdotes colere, tueri diligenter, eorumq́ incrementum quærere & promouere: hinc noſtrum natu maximum Filium, regnaturum Dominum, Ferdinandum Erneſtum omneſq́ noſtros liberos, hæredes, ac ſucceſſores, paternè prorſus ac beneuolè monemus, eiſq́ iniungimus vt ipſi, is verò præſertim, qui pro tempore regnabit, Sacerdotes, ceteroſq́ Eccleſiaſtici ordinis homines,*

Eam Hæredibus magnificè commendat.

nes,

nes, eorum domos, templa, monaſteria, fundationes, temporalia bona, iuraq; commendata inprimis habeant: eos honorent, ament, quàm maximè poſſunt protegant & propugnent. Ante omnia autem ſeriò, ſingulariq; ex Zelo ipſis commendamus peruenerabilem Societatem IESV, *eiuſq; Patres, vel ob id maximè, quod illi ſuâ doctrinâ, charæiuuentutis inſtitutione, vitâque exemplari in Chriſtianâ Catholicâ Eccleſiâ, non ſolùm in his interioris noſtræ Auſtriæ Prouinciis, ſed Regnis noſtris omnibus, omnibuſq; noſtris prouinciis, imò toto Orbe Chriſtiano, multùm, benè, vtiliter operantur, in conſeruandâ promouendâque Catholicâ Religione fideliter omnino, & præ aliis adlaborant: contrà verò ingratus hic maluſq; mundus eos præ ceteris odit, ac perſequitur: vt proinde maiori protectione, auxilio, aſſiſtentiâ indigeant, digniq; ſint. Hæc omnia ſupradictos noſtros hæredes & ſucceſſores ſincerè præſtituros confi-*

confidimus. Eſt verò hæc vna vltima noſtra intentio & voluntas.

Beneficia in Pauperes.

CAPVT XXVI.

Pauperum tutor.

QVod humanæ Reſtitutor ſalutis olim iuſſerat, Ferdinando ſemper hæſit; in paupere Deum ſemper agnouit. Hinc promptum in pauperes auxilium; hinc illorum cura propemodum ſollicita. Suggeſſerat è Conſiliariis aliquis, ſibi ipſi Cæſar vt parceret, pauperum ac tenuioris ſortis hominum libellos alicui è ſuis committeret; eximeret ſe minimorum curis ac moleſtiis. Riſit ad hæc ille planè effusè; tum adiecit: *Pauperibus conſulere gratum ſibi eſſe, non moleſtum, in hoc à Deo ſe electum ac vocatum.* Alteri ſimilia ſuadenti: *At*, inquit, *libellorum & cauſarum cognitione, quæ*

Quibus mediis beatitudinem ſe obtenturum ſperarit.

quæ pauperes pertingunt, cælum lucramur. Neſcio an hoc accidat, cùm principum ac procerum cauſis intendimus.

Anno 1633. pauperum cauſis Aduocatos deeſſe cùm inaudiſſet, quia ab illis lucri ſpes non erat, propoſuit, vbi primùm à bellis, quæ opes omnes exhauriunt, reſpirare liceret, ex proprio ærario velle ſe in ſingularum prouinciarum Metropoli certo Aduocatorum numero ſtipendia attribuere, vt omni diligentiâ, ac conatu pauperum, viduarum inprimis, ac pupillorum, cauſas propugnent ac tueantur. *Laudabile propoſitum.*

Ægrotantium pauperum valetudini, captiuorum redemptioni intentus, illis xenodochia erexit vel amplificauit, his dato pretio ſubuênit. Adolpho Michaëli Comiti ab Althan, viro laudatiſſimæ virtutis, qui Turcicâ captiuitate *Xenodochia erigit, amplificat.* *Captiuos redimit.*

pau-

pauperes educendos ſuſceperat, in eam rem ex ſingulis Prouinciarum ſuarum ac Regnorum officiis, quæ longè plurima ſunt, tres ſupra triginta aureos Vngaricos iuſſit aliquando numerari.

Pauperum pater. Quocumque pergeret, pauperes accurrebant; quibus omnibus modò ſuâ, modò alienâ manu ſtipem erogabat. Spectaculum fuit ad pietatem excitandam pulcherrimum, quà Cæſar in Imperium vel Bohemiam erat iturus, vias pauperum turmis obſeſſas videre, & ab illo non modò non faſtidiri, ſed peramanter cerni, liberaliter ſubleuari. Quoties maiore recurrente hebdomadâ, ſepulchra, quæ vocant, adiuit, (adibat autem ſingulis annis ſupplex ac pedes, viginti vt minimum in diuerſis Eccleſiis,) toties à vicinis oppidis pagiſque confluxêre in vrbem pauperes planè plurimi:

certi

certi non præteriturum Cæſarem, quin benè miſeris faceret.

Quando venationis vel aucupij gratiâ certum locum dies aliquot commoraturus petiit, quaſi ſigno dato illò pauperes aduenêre. Placuit quibuſdam arceri turmas illas miſerorum à Cæſaris domicilio; facillimum eſſe per illos peſtem & luem inuehi. Cæſar hoc prouidentiæ genus non probauit, ſolitus dicere: *Deum non poſſe abeſſe, ſi pauperes adſint.* Suadenti cuidam, vt quempiam è ſeruitio dimitteret, cauſamque adferenti, quòd eius operâ Cæſar non indigeret. reſpondit: *At ipſe meâ fortaſſe indiget, fortè pauper eſt.*

Vbi pauperes, vbi Deus.

Antequàm domicilium Grætio Viennam in Auſtriam è Styriâ transferret renuntiatus Imperator, ſolitus eſt Grætij aliquoties in anno xenodochia adire, pauperibus & egenis epulum da-

Pauperibus in Xenodochio miniſtrat.

re.

re. Aulici primarij, Patreſque Societatis IESV fercula deferebant; ipſe ſuis manibus ſua ſingulis apponebat. Inter epulas, & poſt illas, modò hunc, modò illum familiariter alloquebatur; de patriâ, de morbo interrogabat; ſolabatur omnes; omnes ad pietatem inſtruebat. Egit hocidem in Aulâ Dominicis quibuſque diebus, quò, matris laudatiſſimæ exemplo, duodecim pauperes accerſiri iubebat è publicis plateis, vel xenodochio. Dabat epulum; miniſtrabat diſcumbentibus, matre, dum vixit, ac vxore, liberiſque, tum è Societate IESV Sacerdotibus duobus cooperantibus. Si ipſum abeſſe contingeret, matre & vxore vitâ functis, voluit id officij à liberis præſtari, eodem ritu & modo obſeruatis. Vt antehac Archidux & Rex, ita etiam poſteà dictus Cæſar, ac iam Impera-

perator ex piorum Principum conſuetudine quotannis feriâ quintâ maioris hebdomadæ duodecim viris pauperibus grandi natu, ſeruato Eccleſiæ ritu, Aulicis omnibus, aliiſque, quibuſcumque libuit, ſpectantibus, flexis humi genibus, pedes lauit, terſit, oſculatus eſt; ad regium epulum diſcūbentibus miniſtrauit. Quod ex epulo ſuperfuit, ſuis manibus diſtribuit in vaſa ad id parata. Prandio finito, ea per ſui corporis ſatellites iuſſit deferri, quò pauperes cuperent; ipſos pauperes veſte ac pecuniâ donatos humanè tandem dimiſit. *Eorum pedes lauat.*

Studium litteras promo-uendi.

CAPVT. XXVII.

Litteras amat. BOnis ipſe excultus litteris, litteras litterarumque ſtudioſos amabat; & viros doctos, ſi bonis artibus & doctrinæ morum probitas accederet, ſummâ beneuolentiâ proſequebatur. Libentiſſimè eorum vtebatur operâ, & beneuolè, vel ad opima ſacerdotia, vel ad munera perhonorifica promouebat.

Gratiſſimum illi erat audire, Procerum ac Magnatum filios ſtrenuè in bonarum diſciplinarum ſtudia incumbere. *Et honorat.* Vt ardorem in iis qui id agebant, augeret, ac in aliis excitaret: ſæpè comites aut Barones, quos pro dignitate vel de Philoſophicis diſputa-

putare, vel Academicos gradus eſſe aſſecutos cognouit, publicè aut aureâ catenâ exornauit, aut datâ aureâ claui in ſuos vel filiorum Camerarios adlegit, ſimilíve alio honore dignitateque inſigniuit. Hoc perpetuum habuit, vt in committendis muneribus, quæ ſolis Proceribus committi ſolent, eos ceteris præferret, quos vel gradu Academico eminere, vel aliàs doctrinâ nouerat excellere; & ſi alij, qui eòdem aſpirabant, ætate præirent, & ſeruitij diuturnitate.

Gymnaſia iuuentuti excolendæ inſtituit plurima in hæreditariis, Imperiique, Regnorumque Prouinciis. Academias & ſtudia, vt vocant, generalia vel collapſa reſtituit, vel noua erexit, vel ab aliis excitata confirmauit. Ephebia ac Seminaria, quibus tenuioris conditionis adoleſcentes alun-

Bonarum artium Gymnaſia excitat.

Studioſorum Seminaria.

tur, vt litteris ac pietati operam ſedulam nauent, alicubi ipſe fundauit, alibi ab aliis fundata opibus auxit. Incoluntur inſigni Reipub. bono Seminaria hæc à iuuenibus plurimis Viennæ, Pragæ, Græcij, Clagenfurti, Labaci, Olomucij, Tyrnauiæ, & alibi.

Iam nobilibus & claro loco natis adoleſcentibus, itemque iis, quibus in Clerum libet adſcribi, opulenta conſtituit Ephebia, Olomucij, Pragæ, Tyrnauiæ, Gitzini, aliiſque in vrbibus non paucis. Attribuerat Imperio, vnde Scotis & Anglis adoleſcentibus proſpici poſſet ad litteras ediſcendas; ſed temporum iniquitas benè inchoata perfici non eſt paſſa.

Errorum Seminaria euertit.

Quo ſtudio prouidit, ne Gymnaſia adoleſcentibus, aut adoleſcentes Gymnaſiis deeſſent, ad ſanæ doctrinæ, veræque Religionis incrementum; eodem egit, vt

Aca-

Acatholicis ſcholæ deeſſent, in quibus Hæreſim edocerentur. Aliquot falſæ doctrinæ Gymnaſia euertit: aliquot in meliorem vſum commutauit. Celeberrimum Gymnaſium ex communi Prouinciæ ærario ab Acatholicis Grætij excitatum, in Monaſterium vertit, in quo integerrimæ virgines piis S. Claræ inſtitutis inſiſtunt: in eo & mâtris corpus, & Ferdinandi cor ſepulta conquieſcunt.

Quædam in Ferdinando mira.

CAPVT XXVIII.

Libet hîc ponere ob oculos quædam, quæ per hiſtoriam totam ſparſim narrata, planè mira videntur fuiſſe in Ferdinando; vt

eò clariùs maximi Principis virtus agnoſcatur, & colatur.

Faſtigium & demiſſio.

Mirum ſanè eſt, cum tantâ dignitate poteſtateque, quantam in Auguſto nemo non ſuſpicit, tantam animi demiſſionem, Chriſtianamque Humilitatem à Ferdinando potuiſſe coniungi. Æſtimatum ab omnibus quàm maximè fuit, illum à ſe vno fuiſſe contemptum, quem ob ſummam virtutem magis, quàm ob Cæſaream dignitatem, boni omnes iure merito venerabantur. Ipſe ſe vermem non hominem prædicabat, quem viri pij & ſapientes ſupra homines, vt ſanctum Principem extollebant.

In ſummâ libertate caſtimonia vitæ.

Mirum eſt, in tot tamque præſentibus occaſionibus, tum ante nuptias adoleſcentem, tum poſt primum Matrimonium viduum, à trigeſimo ſexto ad annum ſuæ ætatis quadrageſimum ſecundum per-

perſtitiſſe impollutum, integrâ caſtitate: non deliciis fractum, non victum fuiſſe cupiditatibus.

Mirum eſt, in tantâ varietate fortunæ, animo ſemper fuiſſe præſentiſſimo ac tranquillo; nec aduerſis ſuccubuiſſe, nec proſperis fuiſſe elatum. Planè ſtupendum, à propoſito reſtituendæ veræ Religionis nunquam excidiſſe, etſi eò non ſemel ob eam cauſam deuênit, vt conclamatum videretur, niſi deſiſteret. *In aduerſâ fortunâ conſtans.*

Mirum præter modum cenſendum, in ſummâ hoſtium, & eorum, qui res ipſius turbatum ibant, & perditas volebant, multitudine, in nullum odio exarſiſſe; imò de nullo vmquam eſſe queſtum. Nec minùs illud admiratione dignum, in ipſis hoſtibus perſtitiſſe ſemper eius venerationem, certamque opinionem, *In hoſtes beneuolus.* *Eius virtus etiam ab hoſtibus prædicatur.*

 heroi-

heroicam in illo virtutem eſſe, Principem ſanctum eſſe.

Medici tria mirantur. Mirum & miraculi inſtar eſſe dicunt Medici, inſpectâ eius poſt obitum internâ pulmonum, ſtomachi, hepatis, lienis, & renum conſtitutione, quòd lætus & iucundus, & in omnes facilis eſſe potuerit; quòd ante plures annos mortuus non fuerit; quòd ita placidè abſque clamore, agitatione corporis, grauiori gemitu, & omni oris oculorumque diſtorſione obierit, faciliùs quàm ſolitus fuerit aliàs indormire.

Mortuus dormire videtur. Mirati ſunt etiam, quotquot viderunt corpus eius, poſt mortem triduo publicè expoſitum, omnem eam frontis, faciei, ac totius vultus externam habitudinem conſeruaſſe, quæ fuerat dum viueret; vt non Ferdinandi cadauer iacere, ſed Ferdinandus ipſe viuens dormire videretur.

Mi-

Mirum & hoc: Fredericus Comes Palatinus Rheni, & Elector, contra Ferdinandum coniurauerat; exercitum habebat inſtructum; Regium diadema de Ferdinandi vertice conſenſu iam ac animo detraxerat: cùm ceteris Electoribus ſuo Ferdinandum ſuffragio ad Imperatoriæ faſtigium dignitatis euehentibus, ipſe etiam acceſſit, eoque ipſo gladium porrexit, quo feriretur. Sed & illud omittendum non eſt inter mira de Ferdinando, quod ex illius nunquam ſatis laudati Principis, Ioannis Suicardi Archiepiſcopi & Electoris Moguntini, ore proprio acceptum; eiuſdem Principis Confeſſarius Ioannes Reinhardus Zieglerus, Societatis I E S V, ex Electoris voluntate dum ille vixit reticuit; poſt eius verò mortem ſæpè recenſuit. Quo tempore Francofurti an-

Beatiſsima Virgo monet, vt in Imperatorem eligatur.

no 1619. aduerſariorum non pauci nec imbecilles ardenter ſuggerebant, præſenti vtendum opportunitate, occaſionem, quâ melior optari non poſſit, prætermittendam non eſſe: res Papiſtarum vniuerſas vno poſſe momento præcipitari, ſi, quod erat facile, Catholici Electores, qui omnes aderant, neci traderentur: eo tempore glorioſa Dei Mater, vt benigniſſima, ſic etiam potentiſſima Virgo, ſe Ioanni Suicardo Moguntino Archiepiſcopo, atque Electori præſentem ſiſtit, animoſque addit his verbis: Conſtanter age Suicarde: noli timere; elige Ferdinandum. dictum, factum, peruerſa molientium concidit machinatio; non eſt conſilium contra Dominnm.

Singu-

Singularis diuinæ Protectionis argumenta.

CAPVT XXIX.

HÆc etiam per totam hiſtoriam ſparſa proderit hîc iuncta habere ſub oculos. Permiſit Deus plurimos, eoſque fortiſſimos, in Ferdinandum hoſtes inſurgere; non permiſit ſimul ac vnà omnes arma capere; vno ſubacto alter erupit. Simul omnes ſi irruiſſent, par non erat futurus. Omnes vnus vt poſſet vincere, ſingulos Deus permiſit congredi. Maximum illi periculum à Turcâ cùm videretur poſſe imminere, tamquam à vicino & inſtructiſſimo hoſte: cùm ex rebellibus, aliiſque hoſtibus fuerint, qui eò conſilia vireſque omnes intende-

Hoſtium praua deſideria moderatur Deus.

Turcam cohibet.

rent, vt Turcam in Cæſarem impellerent; ſpem optati euentus proponebant non ambiguam, lucrum præ manibus amplum ſpecioſè oſtentabant. Dei prouidentiâ planè ſingulari factum eſt, vt ſurdas aures Turca habuerit, nullique bellum in Cæſarem ſuadenti acquieuerit.

Colligationes diſſoluit.

Sæpè icto fœdere Principes, vrbeſque ac Prouinciæ permultæ conſpirârunt, vt vnitis viribus Cæſarem opprimerent: Deus nullam vnionem, nullum fœdus diu paſſus eſt conſiſtere. Breuî aut hic, aut ille, priuatis rebus vt conſuleret, à ſociis receſſit; quique coniuncti potuerunt eſſe terrori, diuiſi penè fuêre ludibrio.

Diſsipat conſilia hoſtium.

Profligato Cæſariano milite, ad Lipſiam à Sueco, facillimum fuit caput, ipſummet Cæſarem petere; & ad extrema adigere. Nullus in hæreditariis Prouin-

ciis

ciis miles, nulla præſentis ſubſi-
d.j ſpes. Qui Ferdinandum tue-
batur Deus, Regem, peritiſſi-
mum Ducem, aut excæcauit, aut
perterruit. Digreſſus is eſt ad
membra impugnanda, cùm ca-
put ictui pateret. Prælio, quo Fer-
dinandus Rex, Ferdinandi Cæſa-
ris filius, cum aliis Principibus
hoſtium vires ad Nordlingam
accîdit, clariſſima emicuêre Nu-
minis Cæſarem tuentis argu-
menta. Si paucis diebus citiùs
hoſtis ſtetiſſet in acie: Cæſarianos
nec rebus adhuc ſatis inſtructos
neceſſariis, & copiis longâ ac per-
difficili Ratisbonenſi obſidione
diminutis debilitatiſque, ad cer-
tam plus ſatis incerti exitus pu-
gnam coëgiſſet. Si paucos dies
protraxiſſet, neceſſarium com-
meatum impedire, aut receden-
tes damno afficere potuiſſet. Eâ
die pugnatum eſt, quâ hoſtis po-
tuit

Victoria ad Nordlingã diuinitùs parta.

tuit vinci, Ferdinandus vincere.

Similiter in albo monte ad Pragam.

Prima illuſtris Cæſaris victoria ad Pragam, vt primum, ita euidens fuit præſentis Numinis argumentum. Pugnatum eſt à Cæſarianis iniquiſſimo loco; hoſtis montis albi ipſum verticem inſederat; Cæſariani aduerſum montem ſcandere, fatigati hoſtem debuêre aut inuadere, aut excipere. Tamen, quod nec hoſtes timebant, & Cæſariani vix audebant ſperare, ope Numinis penes hos ſtetit victoria, & ea nobiliſſima; Deo ſcilicet Cæſarem tuente, ac protegente.

Præcipitatos ſeruat Deus.

Quid multa? euidentiſſimis Deus argumentis ſingularé ſuam Ferdinando curam ac tutelam promittere viſus eſt, cùm anno 1618. à rebellibus Pragæ, vt dictum alibi eſt, è Regiæ Aulæ feneſtris in altum præruptumque ſolum Gulielmus Comes Slawa-

ta, Iaroſlaus Comes à Martiniz, Philippus Fabricius Regno à Secretis, Cæſari fideles, ideò hoſtibus exoſi omnes, præcipites acti ſunt. Cùm enim eo caſu nemo perierit (quod miraculi inſtar multi habuerunt,) animo præſagierunt, permiſſurum quidem Deum ab hoſtium furore vt affligeretur; non permiſſurum vt periret; effecturum, vt à caſu validior illuſtriorque aſſurgeret Ferdinandus.

Cælites Ferdinandum protegunt.

Narrat Epiſcopus Auerſanus Carolus Carafa, tunc apud Cæſarem Nuntius Apoſtolicus, in ſuâ Germaniâ ſacra reſtaurata, quod ſequitur. Anno 1620. ipsâ octauâ poſt feſtam diem S. Vito Metropolitanæ Pragenſis Patrono ſacram, eo in templo, noctu à mediâ decimâ ad tertium quadrantem vndecimæ, canentium veluti Sacerdotum chori non ab

aliis tantùm Acatholicis, ſed ab ipſis Frederici Pſeudo-regis ſatellitibus publicè auditi ſunt: cùm tamen templo ab Hæreticis occupato, nullus ád illud Sacerdotibus aut Catholicis aditus pateret. Sequenti anno, eâdem octauâ die recurrente, ſumptum publicè Pragæ eſt ſupplicium de rebellium capitibus, qui Bohemiæ Directores ſe nominârant. Meritò ergo præfatus Carolus Carafa Auerſanus Epiſcopus, & Nuntius ad Cæſarem Apoſtolicus, rem perpendens aſſeruit, S. Vitum, alioſque Patronos diuos, eo cantu à Deo vindictam in rebelles pro Ferdinando poſtulaſſe. Vt conſtaret pro Ferdinando ſupplices fuiſſe exauditos, eâdem die, recurrente anno, perduelles tracti ſunt ad pœnas.

Hoſtium funeſtus exitus. Obſeruabile denique illud eſt, ex omnibus, qui iniuſta in Ferdinan-

nandum arma ſumpsêre, vix vllum reperiri, quem vel violenta mors non abſtulerit, vel res aduerſæ non deiecerint, vel nominis macula non fœdauerit. Cùm ipſe è diuerſo nomen quotidie illuſtrius compatârit; feliciora ac ſecundiora nactus fuerit; ac tandem viſo ſucceſſore, quem optabat, Filio, placidiſſimâ morte non tam obierit, quàm à laboribus conquieuerit.

Summorum virorum teſtimonia.

CAPVT XXX.

OPeræpretium erit coronidis loco hîc adiicere, quid de Ferdinando vel adhuc in viuis agente, vel vitâ iam functo, ſummi laudatique viri ſenſerint. Ea enim

enim demùm vera laus eſt, à laudato viro commendari. Antequàm ſingulos proferam, commune mortalium omnium, qui vel cum eo familiariùs egerunt, vel ab eo geſta perceperunt, teſtimonium producam. Quo die Viennæ occubuit, vna vox fuit omnium, *occubuiſſe Cæſarem, cui parem ſanctimoniâ, pietate, integritate, clementiâ, ſuperior vlla ætas non vidit.* Eadem vox Prouinciarum omnium ſubditarum fuit. Similia in exteris Prouinciis deprædicata accepimus. Ne ipſi quidem Acatholici diſſenſere, quorum vnus è ſuggeſtu ad populum pronuntiauit, aut nullum è Catholicis in cælum admitti, aut Ferdinandum cælo receptum eſſe. Longum facerem, ſi elogia referrem, quæ funebres orationes Germaniâ totâ aut alibi à ſummis oratoribus habitæ continent: Vbique *pius Fidei reſti-*

Fama communis.

Etiã apud Acatholicos.

reſtitutor, vbique *Hæreſeos fortis profligator*, vbique *conſtans, mitis, munificus, humanus*, quodq́ue pulcherrimum eſt, vbique *Deo charus, & ſanctus* prædicatur; illum hic Ezechiæ, Ioſaphato alter, tertius Dauidi comparauit.

Sed iam ad particularia veniamus. Apud milites duceſq́ue Catholicos is eſt creditus Ferdinandus, *cuius precibus plus poſſet tribui ad victoriam conſequendam, quàm maximorum exercituum armis ac viribus.* Malle ſe, dixit è primis Ducibus quiſpiam, vt Ferdinandus ſupplex ſemel ad Virginis ædem accederet, ibiq́ue Litanias recitaret, quàm vt ſelectorum militum duodecim millia ad ſe ſubſidio mitteret; plus ſe ab eius precibus, quàm ab horum viribus ſperare. Quod ſi libet etiam hoſtes audire, habeo dictum à Guſtauo Sueciæ Rege, *in tantâ, quam experiebatur,*

Quid de eo ſenſerint milites.

Hoſtes.

tur, fortunâ, vnam ſibi formidini Cæſaris eſſe virtutem. Habeo dictum à Gabriele Bethlemio, *difficile ac dubiæ aleæ plenum opus eſſe, pugnare contra Ferdinandum, quem nec aduerſa deiicerent, nec proſpera extollerent.* Habeo interroganti Murtaſan Budenſi Baſſæ ac Viſirio, quî factum eſſet, vt Ferdinandus vir minimè militaris, de Sueciæ Rege fortiſſimo Duce ac peritiſſimo triumphârit, à Turcâ ætate ac conſilio facilè principe reſponſum, *Ferdinandus Sanctus eſt; Deus cum illo eſt, & pro illo pugnat.*

Aulici. Militibus Aulicos ſubiungam. Hæc apud omnes opinio fuit, *Ferdinandum Deo plenum eſſe, in eius vitâ ac moribus vix poſſe aliquid deſiderari: planè ad virtutis normam eſſe compoſitum.* Ioannes Vdalricus Princeps Eggenbergicus, Crumlouij Dux, & Ferdinando à conſiliis primus, anno 1628. cùm ſupplicatio publica

blica domum, in quâ ipſe ex podagrâ decumbebat, pertranſiret, audiſſetque Wenceſlaum Bohemiæ Ducem inter Sanctos Martyres inuocari: viro Religioſo ad illum paulò pòſt accedenti: *Non dubito*, inquit, *quin aliquando non ſolùm in Regnis, ac Prouinciis Auſtriacis, ſed orbe toto Ferdinandus II. quoque in vota ac preces ſit inter cælites compellandus.* Ita vir hic de Ferdinando ſentiebat, quem, ſi quis alius, ipſe probè norat.

Iam Infulis ac ſacris tiaris ornatos audiamus. Laudatiſſimæ virtutis Matthias Epiſcopus Neoſtadienſis defuncti Ferdinandi ſanctimoniam, ac inprimis Humilitatem, cùm multis deprædicaſſet, adiecit *exiſtimare ſe pro eo defuncto minimè eſſe orandum: illum ſuffragiis non indigere, iam procul dubio cælo receptum, & pro nobis orare.* Cùm Carolus Carafa Auerſanus *Epiſcopi.*

Anti-

Antiſtes, & olim apud Ferdinandum Apoſtolicus Nuntius, anno 1624. Vrbano VIII. nuper electo, Cæſareæ Aulæ ſtatum perſcriberet, aſſeruit *poſt Conſtantinum Ferdinando non fuiſſe parem Imperatorem.* Ferdinandus Colonienſis Antiſtes & Elector, cùm anno 1636. eximiam Principum quorumdam virtutem laudaſſet, & vnius præcipuè: ducto ab imis ſuſpirio, elatâque voce exclamauit: *At Ferdinando II. numquam, numquam parem habebimus. Omnium ad ſe accedentium corda rapit, timidos erigit, ſerenat perturbatos, nullum triſtem à ſe patitur abire.* Anſelmus Caſimirus Moguntinus Archiepiſcopus & Elector, Ferdinandi obitu cognito, litteras eius commendatione pleniſſimas 30. Martij dedit. litterarum ſumma hæc eſt: *Maximum fuiſſe Ferdinandi Zelum in promouendâ & propagandâ Catholicâ*

Fide,

Fide, ſtudium in publicâ ſalute promouendâ, ſeruandâque in Romano Imperio Iuſtitiâ: paternam in omnes clementiam, inuictum patrocinium, in exantlandis, perferendiſq; moleſtiis, ac laboribus conſtantiam & patientiam: placuiſſe diuinæ benignitati illum ex valle hac lacrymarum ad cœleſtis gloriæ triumphum euocare.

Æquè præclarè ſenſere de eodem S. R. E. Cardinales. Quorumdam hîc ego, non omnium, teſtimonia ſubiiciam. Scipio Cobellutius titulo S. Suſannæ Preſbyter Cardinalis, anno 1621. ipſo ſanctorum omnium die feſto, auditâ vitæ ratione, cognitiſque quotidianæ pietatis exercitiis quæ Cæſar vſurpabat, ſæpiùs inclamauit: *Is verò ſanctus eſt Princeps, ſanctus Imperator.* Cardinalis Cleſelius, cùm Romæ percepiſſet Auſtriâ totâ pulſos Hæreſeos magiſtros, quod fieri poſſe numquam ſibi per-

Cardinales.

perſuaſerat, in eas voces erupit: *Id ſanè ſine miraculo fieri haud potuit. Ibo illuc,& præſens intuebor,quæ Deus per Ferdinandum operatur miracula.* Idem ex vrbe Viennam reuerſus, iuſſuſque à Cæſare tunc Pragæ morante, tum Viennæ, tum vicinis in oppidis, arcibuſque adiacentibus hæreticos libros inquirere,& habentibus auferre: primò hæſit, tumultum veritus popularem; ſed poſitis deinde ob oculos, quæ Deus mira per Ferdinandum egerat ac agebat, nihil dubitauit opus aggredi. Executus feliciter, prædicauit *Ferdinandi Zelo perfici, quæ humana prudentia non credit fieri poſſe.* Archiepiſcopus Senonenſis Cardinalis Rochefocaudt, à virtute & doctrinâ commendatiſſimus, Societ. IESV Religioſos aliquot, qui ſuis ſedibus ab Hæreticis pulſi in Gallias è Germaniâ ſe receperãt, de reditu conſo-

conſolatus, *veſter*, inquit, *Cæſar vir Deo charus eſt, triumphabit tandem de Hæreticis : Deus numquam ſinet illum vinci.* Cardinalis Pazman Strigonienſis Archiepiſcopus, & Vngariæ Primas, cùm grauiſſimum è Cæſaris obitu ſuum eſſe dolorem ſcripſiſſet, hæc ſuppoſuit : *Neque aliud me ſolatur, quàm quòd poſt ſanctam mortem, certâ beatitudine perfrui optimum Imperatorem non dubitem : & tantum ac talem filium paternarum virtutum hæredem fore, certò mihi perſuaſi.* Tyrnauiæ 27. Februarij, 1637.

Superſunt ipſa prima Orbis capita. Quâ apud Reges omnes in æſtimatione Ferdinandi virtus fuerit, neceſſe non eſt explicare. Explicârunt illi, publico luctu ob eius mortem indicto. Ipſe Turcarum Imperator publicum funus Conſtãtinopoli ingenti pompâ paſſus eſt celebrari. Nec ægrè *Reges.*

I tulit

tulit cœnotaphio ſceptra coronaſque imponi, Maieſtatis inſignia. Laudatus eſt, illo non improbante, Conſtantinopoli Cæſar Ferdinandus oratione funebri, quam pronis auribus excepere viri primarij, Regumque ac Principum Legati. Eleonora Auguſta, cui Cæſaris ſui vita moreſque probè fuêre perſpecti, vix à ſe potuit impetrare, vt pro defuncto oraret. aſſiduè occurrebat, ſatiùs eſſe illius implorare patrociniũ, quàm pia pro illo conquirere ſuffragia: illum apud Deum degere, non indigum opis, ſed potentem auxilij. Clemens VIII. Pont. Max. litteris ſignatis 18. Martij, anno 1600. Ferdinandum ſumpto ex Euangeliis præconio *bonam arborem* nuncupauit. Eodem anno 9. Decembris, cùm eius zelum, quo, Deo auctore in Hæreſin exarſerat, commendaſſet, diuino planè

Summi Pontifices.

planè Spiritu afflatus, vt euentus docuit, ſic ſcripſit: *Deus tecum erit adiutor fortis, & omnia ſua conſilia diriget in viam ſalutis.* Iam Paulus V. anno 1610. Ferdinandi animum *pietate, prudentiâ, fortitudine, ceteriſq; virtutibus abundè exornatum* pronuntiauit. Anno verò 1616. *Ferdinandi virtutem egregiam eſſe, ac viro Principe Deumq; timente dignam* aſſeruit. Gregorius XV. exponenti cuidam, quàm piè præclareque Cæſaris Ferdinandi proles educaretur: *Quomodo,* inquit, *non optimè educarentur tam ſancti Imperatoris filij?* Claudamus ſummorum virorum hæc de Ferdinandi virtute elogia, Vrbani VIII. qui hodie toti præeſt Eccleſiæ, teſtimonio, & quidem nobiliſſimo, dignoque & Pontifice qui dedit, & Ferdinando de quo dedit. Anno 1634. die 7. Iulij Vrbanus VIII. quodam Breui per Mala-

teſtam Ballionium, præſtanti virtute Piſaurenſem Epiſcopum, dignissimum Sedis Apoſtolicæ in Aulâ Cæſareâ Nuntium allato, ſic Ferdinandi innocentiam extulit: *Gratias Deo agimus immortales, quòd Cæſari, iam inde ab ineunte ætate, eum virtutis amorem, eamq́; æternorum bonorum cupiditatem iniecit, quæ illum ad vitam tot annorum ſpatio innocenter traducendam impulerunt.*

F I N I S.

INDEX

CAPITVM.

Cap. I. Fides, & Catholicæ Religionis Zelus. pag. 11

Cap. II. Spes & Fiducia in Deum. pag. 20

Cap. III. Charitas in Deum. 28

Cap. IV. Pia Sacramentorum frequentatio, ac Euchariſtiæ cultus. 34

Cap. V. Oratio, & Lectio Sacra. 41

Cap. VI. Conformitas voluntatis cum diuinâ. 52

Cap. VII. Deuotio erga Virginem Dei Matrem. 57

Cap. VIII. Deuotio in Sanctos. 65

Cap. IX. Reuerentia in Sacerdotes. 69

Cap. X. Pietas erga Parentes, & ſuos. 74

Cap. XI. *Humilitas, & ſui ipſius Contemptus.* 81
Cap. XII. *Sinceritas & animi Candor.* 87
Cap. XIII. *Contemptus honorum & opum.* 90
Cap. XIV. *Mortificatio, & Pœnitentiæ.* 95
Cap. XV. *Caſtitas.* 100
Cap. XVI. *Patientia.* 104
Cap. XVII. *Conſtantia in aduerſis æquè ac proſperis.* 109
Cap. XVIII. *Labores.* 115
Cap. XIX. *Recreationes.* 120
Cap. XX. *Prudentia & gubernandi ratio.* 125
Cap, XXI. *Charitas in proximos & inimicos.* 131
Cap. XXII. *Humanitas & Benignitas in omnes.* 138
Cap. XXIII. *Iuſtitia cum clementiâ.* 143
Cap. XXIV. *Liberalitas ac Munificentia.* 148

Cap.

Cap.XXV. *Amor ac Beneficentiæ in Clerum, ac Religioſas Familias.* 153

Cap.XXVI. *Beneficia in Pauperes.* 164

Cap.XXVII. *Studium litteras promouendi.* 170

Cap.XXVIII. *Quædam in Ferdinando mira.* 173

Cap.XXIX. *Singularis diuinæ Protectionis argumenta. pag.* 179

Cap.XXX. *Summorum Virorum Teſtimonia.* 185

APPROBATIO.

AVguſti Imperatoris noſtri Ferdinandi II. Vitam immortalitate dignam, digniſſimam prælo iudico. Actum 7. Maij, anno 1638.

GASPAR ESTRIX
Pleb. & Lib. Cenſor.

10114 71 364

L
A 34
BIBLIC
Vitto
N